

NAŠA VOLJA

GLASILO JUGOSLOVENSKE MLADINE

Leto II.

Ljubljana, dne 28. junija 1937.

Štev. 16.-17.

Generacija za generacijo orje brazdo v našo zemljo, ki pričinja, nešteto krat poteptana, nešteto krat preorana, roditi nove sadove. Mladi rod vzrašča iz nje in prepleta svoje vejice v bratskem objemu, mladi rod, ki bo, vkoreninjen na svoji zemlji, znal tudi ceniti njeno vrednost in pomen. Ko bo pa prišel čas, bo zagrabil sam plug v roke in pripravljaj svojim potomcem pot v življenje.

Ali pa je ta mladi rod, ki dorašča in se razvija tudi pripravljen na svoje poslanstvo? Ali se naš mladi rod zaveda, da od Triglava do Soluna vlada ena sama želja: želja po mladih ljudeh, ki bodo delali, ustvarjali, ki bodo prezirali žrtve in dajali vzglede. Želja po ljudeh, ki bodo v svojem mladostnem poletu dogotovili veliko delo ujedinenja in bodo kronali svoje uspehe takrat, ko bo ves jugoslovanski narod zaživel življenje pravičnega in svobodnega.

Voljaši se svoje naloge zavedamo. Zato se tudi zbiramo pod znakom kraljevega belega orla, ki nam je v svojem poletu simbol borb za svobodo in ujedinenje našega naroda. Zbiramo se pod našim jugoslovanskim praporom, to našo svetinjo, ki nas bo vodila na naših poteh skozi življenje. Zbiramo se okoli svojega mladega kralja, ki mu bomo najboljše služili s poštenim delom.

Naše vrste naraščajo. Vedno več je tistih, ki vidijo, da smo na pravi poti in prihajajo v naše vrste. Ne silimo nikogar, vabimo pa vsakogar, da nam pomaga, da nam sledi. Plemenita borba in nesebično delo za veliko bodočnost Jugoslavije stoji pred nami.

Na delo torej, mladi boreci!

Roža mogota s Kosova

Prijazna, z zlatim žitom prekrita plodna ravnica Kosovega polja odeva te dni nase diven škrlatni plašč: po Kosovem cveto potonike, kosovski božuri! Ni izpila zemlja vse krvi junakov, ni vsa kri izpuhtela v meglico, mnogo so jo vsrkale vase kosovske cvetice, pa jo podajajo ena drugi iz roda v rod, da na vidovdanske dni opomnijo v svoji rdeči barvi na junake, ki so tu pomrli v strašni bitki za Spas in Svobodo!

Ni ga v zgodovini celega sveta slučaja, da bi bil narod pet stoletij zatiran, a da bi kljub temu ohranil vero, jezik in običaje. Pod priznano kruto vlado Germanov in Turkov so Južni Slovani pretrpeli mnoge muke, a niso klonili!

Zapadni del našega naroda je prišel ob svojo samostojnost še v prvih letih 12. stoletja, ali je očeval skozi 8 stoletij svojo željo po nacionalni svobodi. Za vse večne čase je izkazano, da nad nami nič ne opravijo veleizdajalski procesi, preganjanja, temnice, smrtni obsodbe! Naše krvi vse to ni moglo zastrašiti, ni je moglo odvrniti od težnje po ustvaritvi velike nacionalne države na slovanskem jugu in ne bo ji moglo izbiti iz srca hotenja, da to ustvarjeno državo poveča na mejo narodnih meja in jo uredi po onih elementih, ki ohranjajo, ujedinijujejo in s tem krepe. Vsako nasilje nad nami je še bolj podžgalo prikrito iskro, da je nalik vulkanu iz temnega hriba planila na dan. Ognjeni prestol in zagreta krona Matije Gubca nista mogla zgoreti oduševljenja po samostojnosti, nasprotno, mučenik Matija Gubec je stopil v prvo vrsto narodnih herojev, ki z dalekih višin vodijo dalje. Sekira, ki je na Dunaju odsekala glavo Zrinjskemu in Frankopanu, je obenem presekalala tudi grabežljivo roko onih, ki so si prilajali hrvatsko zemljo — od tedaj so namreč porušeni vsi mostovi za sklepanje nekakšnih nagodb.

Vzhodni in srednji del našega naroda pa beleži vidovdansko tragedijo kot pričetek svojega trpljenja. Matere svoji deci lomijo noge ali roke, čeprav jih s tem nakaze, očuvajo jih pa le svojemu rodu in potomstvu! Turška okrutnost je dala zasluženi raji po strunah guslarja veličanstven privid starega Vujadina, ki noče izdati tajne celo tedaj, ko mu izkopavajo »oči sokolove«. Pepel sežganega sv. Save je pripeljal še večje mase naroda pred oltar, da nanj položi prisego za boj do zadnje kaplje. Posekane glave junakov na mostu Kolubare so mrtve dajale povelja, »da se Srbli na oružje dižu« — nič ni pomagalo, z ničemur se naroda ni moglo prevariti!

Od kod nam ta moč oduševljanja, ki izdrži v najhujših preganjanjih nad 500 let in ne izgublja sile, nasprotno, celo jača se? V življenju naroda imamo, kakor v našem življenju, vesele in črne dni; radost in tuga vasujeta vedno druga tik druge. Koliko smo imeli lepih upov za časa hrvatskega kraljestva pod vodstvom Tomislava, koliko sijaja je bilo v dobi slovansko-mecedonskega carstva pod carjem Samuilom, koliko moči smo imeli v dobi srbsko-bolgarsko-grškega carstva pod slavnim Dušanom! In koliko bolečin in solz in krvi je bilo, ko je vse to propadalo na Bjelasici, na Gvozdu, na Marici, na Kosovu, na Smederevu in drugje! Vsa ta naša padanja in dviganja so učinek dobrega ali slabega vladanja nad narodom, pravičnega ali napačnega upravljanja njegove sodbe.

Pa tudi dvig in pad sta v duši našega naroda označena z obćim sijajem. Vidovdan se je v vsej svoji tragičnosti najgloblje ustalil v spominu vseh naših rodov. Srbi pod poveljstvom Lazarja, Hrvati pod poveljstvom Vladka Vukovića, so na Kosovem doživeli svojo skupno tužno usodo, a isti mah so dajali sebi in vsem nam oznanilo, da v bodočnosti ni rešitve in za nas obstanka, če

ne bomo edini. Tako je Kosovska nesreča iz leta v leto ustvarjala od nesrečne kosovske bitke, bojevane na Vidovdan, svetel trenotek, ki je kosovske junake povzdignil v nesmrtno heroje, jim dal žar apostolstva in naslov branilcev narodne pravice.

Vidovdan postaja praznik narodnega poleta in preporoda. Prevzeti vidovdanske luči, vsi kraji jugoslovenske zemlje stvarno nikoli niso bili v robstvu! Tujec je le formalno, samo teritorialno vladal nad njim. Duhovno pa je narod ostal ujedinen, zbran k skupnemu cilju, produktiven, živ.

Na Kosovem je izgubil glavo car Lazar, da bi večno živel v svetišču Ravanica, padel je gorostasni Obilić, da bi imel narod večno ikono za nove junake. Polomljena je bila cela herojska vojska z vsemi Jugovići, s Strahinjićem Banom, S Srdjo, Toplico, Kosančićem, Vladeto pa celo s slugo Golubanom, — vse to je propadlo v črno zemljo, da bi iz nje vzkli krvavoredeči skrivnostni opomini kosovskih božurov na grozno smrt nesloženih borecev. Izza ravnice Kosovske, izza oblakov, ki so se nagnetli nad Kajmakčalanom, iz teme, ki se je vlegla vse od Gospe Svete do Soluna pa je le posijalo lepo vidovdansko solnce, da greje sirote poginulih borecev junakov.

Od majniške do krfske deklaracije

30. maja je poteklo dvajset let, ko je v dunajskem parlamentu, ki se je takrat v vojnem času prvič sestel, prečital dr. Korošec kot predsednik Jugoslovenskega kluba deklaracijo, podpisano od tridesetih poslancev, v kateri ti kot zastopniki svojega naroda zahtevajo na podlagi »narodnega načela in hrvatskega državnega prava ujedinenje vseh dežel v monarhiji, kjer žive Slovenci, Hrvati in Srbi v samostojno, od vsakega gospodstva tujih narodov svobodno in na demokratskih temeljih osnovano državno telo pod žezlom Habsburško-lorenske dinastije in izjavljajo, da se bodo z vso silo zavzeli za ustvaritev te zahteve svojega naroda«.

Ta deklaracija, ki je bila plod dolgo zadržanega hotenja po osvoboditvi izpod tujega jarma in po ustvaritvi velike države vseh Jugoslovenov, je tedaj jako pretresla vse merodajne kroge tedanjega propadajočega telesa avstro-ogrške monarhije. Ne samo to! Našla je odmeva v vsem svetu, ki je bil sicer že preje opozorjen na velike stvari, ki jih pripravljajo tesno povezani Čehi in Jugoslovani. Majniška deklaracija, ki je bila prav za prav le formalno-politična slika močnega narodnega hotenja, je temu hotenju dala izraza na takrat najvišjem mestu. Pokazala in povdarila je, da stopa jugoslovenski narod v tem trenotku v neizprosni boj proti vsem in vsakomur, ki bi hotel preprečevati in preprečiti ustvarjenje enotne države.

Majniška deklaracija ni bila plod poedine osebe, niti grupe ljudi, ki so bili takrat zastopniki naroda v parlamentu, ampak izraz volje vseh Slovencev, Hrvatov in Srbov, da vržejo s sebe okovje suženjstva ter si zgrade temelje bodočnosti in bodočnost samo sami, s svojo življenjsko silo in zmožnostmi. Če govorimo torej danes o majniški deklaraciji in se spominjamo zgodovinsko važnega dneva, ko je bila podpisana, ne moremo ob tej priliki povdarjati nikakih osebnih zaslug bilokogar, najmanj pa mogoče nekoga, ki ga hočejo danes od gotove strani

Tragični kosovski mučenik Lazar, kot da je vedel, da je turška sila prevelika za njegovo malobrojno vojsko, je v borbo vnesel kapital, ki ga dozdaj še ni bilo mogoče premagati: vnesel je v borbo svojo dušo in dušo svoje vojske. Obhajilo v cerkvi Samodreži na Kosovem namreč ni le slučajni dogodek ali navaden cerkveni ceremonijel. Z obhajanjem je bila bitka že odločena, že se je odločilo, kdo zmaga dokončno. Pri Samodreži na Kosovem se je jasno reklo: svoja smrtna telesa izročamo turškim hordam, svoje duše pa upotimo v nebo, da od tu svetijo kasnim rodovom v času robovanja in da jih pripravijo za nove boje.

Ideja vidovdanska ostane vekomaj polna skrivnostne moči. Poraz, ki prinese po petstoletnem robovanju zmago, je dokaz naše neuničljive narodne sile. Jugoslovenska mladina, ki živi srečna v svobodni Jugoslaviji ve, da se ima za to svobodo zahvaliti predvsem Vidovdanski misli; zato bo v njenih sreih ta misel vedno pozvanjala na dolžnost pripravljenosti, na vlogo borbosti, na željo do zmage. Kosovo, široko polje kosovsko, sto in stoletja smo mislili nate, sto in stoletja bo treba tebe častiti, kajti ono, kar je bilo na Kosovem, poraz ali zmaga, je bilo ključ tudi k naši sedanji sreči. Slava Vam, junaki s Kosovega in junaki širnih poljan celega sveta. V rdeči barvi kosovskih božurov gledamo vaš skupen spomin na žrtve, ki so dale toliko blagoslova!

-že

prikazati kot edinega, ki mu gre zasluga, da je do majniške deklaracije sploh prišlo.

Narod, ki je popolnoma pravilno razumel majniško deklaracijo, namreč one njene veljavne zahteve, ki govore o združitvi vseh Jugoslovanov v enotno državno telo, se tudi ni ustavljal ob okviru, habsburško-lorenski dinastiji, ker je razumel, da je to le maska in da mora nujno nastopiti čas, ko bo jasno in točno povedano, da tega okvira ne priznava in hoče žezlo domače, jugoslovenske dinastije. To se je zgodilo preje, kot je pričakoval!

20. julija so se na Krfu sestali zastopniki srbske vlade in odposlanci Jugoslovenskega odbora iz Londona, ki je v tedanjem času vršil veljavno nalogo zastopanja interesov Jugoslovenov v inozemstvu. Tu sta na podlagi razgovorov Nikola Pašić kot zastopnik srbske kraljevske vlade in Ante Trumbić kot predsednik Jugoslovenskega odbora podpisala tkzv. Krfsko deklaracijo, ki je ponovno povdarila zahtevo vseh Jugoslovenov po ustvaritvi lastne države, zavrgla pa je tudi habsburško-lorenski okvir majniške deklaracije ter postavila na čelo Jugoslavije dinastijo Karadjordjevićev. Poleg tega je krfska deklaracija v trinajstih točkah postavila točno obelježje novi državi.

S tem aktom je bila vsemu svetu formalno postavljena zahteva vseh Jugoslovanov, da na podlagi Wilsonovega gesla samoodločbe narodov ter vseh objektivnih znakov zahtevajo lastno državo.

Storjeni so bili zadnji koraki. Narod, ki je stoletja zatiran prelivl svojo kri, je izrekel svojo zahtevo, ki je bila v kratkem času nato tudi sankejonirana z ustvaritvijo edinstvene, nedeljive, svobodne in nezavisne kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev — današnje Jugoslavije, kateri so bili položeni temelji narodnega edinstva z aktom Blagopokojnega Viteškega Kralja Aleksandra I. Zedinitelja 6. januarja 1929. leta.

Da bi v zadovoljstvu in sreči preživeli letošnje počitnice in se jeseni vrnili na delo še z večjim elanom — želi vsem Voljašicam in Voljašem

UREDNIŠKI KROŽEK „NAŠE VOLJE“

Ljubljana, ob zaključku šolskega leta

Ko zaključujemo II. letnik »Naše volje«, ne bi bilo neumestno, da se ob tej priliki ozremo nekoliko nazaj, pretrgamo naše dosedanje delo ter ponovno poudarimo one vodilne misli, ki so nas vodile pri izdajanju našega glasila skozi vse leto.

Širjenju velike ideje jugoslovenskega nacionalizma, čemur je bilo v prvi vrsti posvečeno pisanje našega glasila, utrjevanju njene veličastvene realnosti v vseh onih, ki so do sedaj pogrešali tega v svojem čitvu, smo nujno in obenem dodajali še nekaj. Hoteli smo namreč, da iz vseh svojih prijateljev vzgojimo ljudi, ki ne bi bili samo idejno utrjeni, ampak bi v sebi poleg tega združevali tudi vse one vrline in dobre lastnosti, ki jih mora imeti vsak jugoslovenski nacionalist. Današnji čas zahteva popolnih ljudi, ki so v sebi uravnoteženi, slabiče in polovičarje potiska ob stran. Zato smo hoteli, da tudi mi po svojih skromnih močeh nekaj k temu doprinesemo ter vzgojimo mogočno četo borcev, delavnih in požrtvovalnih, ki bodo nekoč v pomoč vsemu našemu narodu, kakor tudi mlademu kralju, ki bo prevzel nase breme krmilarja naše Jugoslavije.

Težki problemi gospodarske neurejenosti in socijalnih težkoč niso mogli mirno mimo nas. Posvečali smo pažnjo, ki smo jim jo kot nacionalisti bili dolžni. V bistvu nacionalizma je, da se interesira za vse bolne pojave na narodnem telesu ter jim potem v svojem okviru poišče leka. Treba je torej, da se v mladem človeku vzbudi smisel za te probleme, od katerih v toliki meri zavisi zdrava bodočnost Jugoslavije, da se vzgoji človeka, ki mu ni vseeno, ali živi narod, katerega delec je, v zadovoljstvu in sreči, ali pa mu primanjkuje kruha. V kolikor smo mogli v kratkem času prikazati našim čitateljem vsaj najosnovnejše poglede na te probleme, je bilo naše delo koristno.

Položaj, v kakršnem žive naši bratje onstran meja, pa tudi na vso sramoto, v njej sami, smo prikazali, v kolikor je to bilo radi raznih okolnosti mogoče, v oni luči, ki je nujno morala vzbuditi v vseh zanimanje zanje. Še več! Hoteli smo, da iz njih ustvarimo tudi delavcem na tem polju, ki bodo potem, ko so spoznali vso težino položaja naših bratov, trdno odločeni pomagati lajšati njih življenje in z vsemi svojimi močmi delati na tem, da tudi njim nekoč zasije sonce lepšega življenja.

To so glavne stvari, ki so polnile strani našega glasila. Poleg teh pa je bilo še mnogo drugih. Vendar ni bilo med njimi ničesar, kar ne bi imelo svojega smisla, kar ne bi doprineslo svojega deleža k pozitivni izgradnji široko razgledanega in svojih dolžnosti se zavedajočega mladega nacionalista.

Ko zaključujemo drugi letnik našega glasila, pozivamo vse dosedanje naše čitatelje, naj ostanejo še nadalje naši zvesti prijatelji, naj se v novem letu ponovno oklenejo našega in svojega lista; naj pa pridobe še novih naročnikov. Oklenimo se »Naše volje«, pojdimo po poti, ki smo si jo načrtali, naprej!

Predvojna in današnja mladina

Okoliščine v katerih se razvija življenje po-
edinih mladinskih generacij, niso vedno iste. Odtod izhaja tudi raznovrstnost funkcij, odtod neenaki pomen dela in prizadevanj raznih pokoljenj. Če pogledamo na težnje in naloge predvojne generacije ter potem obrnemo pogled na razmere, v katerih živimo danes ter potom teh razmer na naloge, ki nas danes čakajo, opazimo lahko dve bitni razliki med današnjo in predvojno generacijo. Kateri sta to? Naša predvojna, odnosno vojna generacija, je živela pod tujcem, pod vlado drugega, rasno oddaljenega naroda. Ta narod je predstavljal okove, ki so ovirali svoboden in nemoten dvig vseh dobrih svojstev našega naroda. Ta narod je zatiral naša nacionalna čuvstva in nas je hotel kulturno in gospodarsko popolnoma uničiti. To so razlogi za herojski nacionalizem naše predvojne omladine. Ta nacionalizem si je postavil tedaj za svojo najvišjo nalogo osvoboditev izpod tujega jarma. Ta naloga in njeno izvrševanje, čeprav predstavlja najsilnejšo aktivnost na polju nacionalnega razvoja našega naroda, v bistvu ni ustvarjajoče. Delo tedanje omladine pa je prav za prav temeljilo na razdiranju. Tužno in nemilo tedanjost je bilo potreba pretvoriti v pepel preteklosti, da si se ni vedelo, kaj bo izšlo iz tega. Lik bodočnosti je bil meglen, brez konkretnih oblik,

toda jasno se je vedelo, kaj je treba storiti v danem momentu. Ozirati se moramo na prizadevanje in delovanje te omladine samo z iskrenim spoštovanjem in veliko hvalo. Naloga, ki jo je imela pred očmi kot svoj življenjski ideal, je danes rezultat.

Iz navedenega lahko posnamemo kot dve bitni oznaki predvojne omladine: *torišče njenega dela je bil nacionalizem, njena naloga ima karakter razdiranja.*

Takoj pridemo na drugo vprašanje. Kaj karakterizira današnjo mladino in v čem se ona razlikuje od predvojne omladine?

Vsakomur je jasno, da je položaj v kakršnem se danes nahaja naša omladina, težak. Ta položaj se bistveno razlikuje od položaja naših prednikov. Danes živimo v času splošne gospodarske krize, brezposelnosti in socijalne nepravčnosti. Vsa Evropa se zvija pod težo gospodarskih bremen. Vedno bolj prihajata do izraza dva ekstrema: mala skupina finančnikov in mogotcev, ki s svojimi neusahljivimi viri vlada v politiki, gospodarstvu in javnem življenju; ogromna armada brezposelnih ljudi, katera postaja vsak dan bolj vnebopijoča. Svet je poln prerokov in nezadovoljstev — in ko z ene strani vidimo brezmejno število načrtov o popravku vsega tega, je na drugi strani vedno večja beda in nezadovoljstvo. Odraz teh splošnih razmer občutimo tudi v naši mladi državi. Vse to, naravno, ne more iti mimo današnje jugoslovenske mladine. Zato je njena naloga, da stopi v borbo za socialno pravičnost, da izkoristi prirodno bogatstvo naše zemlje na način, da bo gmoten položaj našega naroda v skladu s tem bogatstvom, da se bori za življenjske pogoje Jugoslovanov, in končno, da ustvari prave Jugoslovane, gospodarsko neodvisne, ki bodo svoji na svojem, da ustvari torej, nove ljudi in s tem novo Jugoslavijo.

Kratko rečeno: *današnja omladina stoji na stališču socialne pravičnosti in s tega vidika treba gledati na vse naše delo; naše delo je ustvarjajoče, moč ki nas goni, je moč ustvarjanja.*

Zakaj današnja omladina ne hodi po črti, ki jo je označila predvojna omladina, zakaj ne nadaljuje njenega dela? Odgovor ni težak. Nacionalizem ne more biti torišče našega dela že iz razloga, ker smatramo svojo narodno državo za dejstvo. Zakaj boriti zanjo? Naše delo ne sme in ne more biti več razdirajoče. Če bi razdirali, bi podrli tisto, kar nam je najljubše — Jugoslavijo!

VOLJAŠI — VOLJAŠICE

NACIONALNA MLADINA

27. t. m. bo Narodna odbrana s sodelovanjem vse nacionalne javnosti odkrila ob pol 16. uri na osnovni šoli na Grabnu (Cojzova cesta)

SPOMINSKO PLOŠČO

Blagopokojnemu
Viteškemu Kralju Aleksandru I. Zedinitelju

**VSAK VOLJAŠ IN VOLJAŠICA VESTA,
KAJ JE NJUNA NACIONALNA DOLŽNOST**

Hramljanje o politični razdelitvi sveta

Svet je velik, tako pravimo v vsakdanji govorici... Meri njegovo velikost samo na zemljevidu ali na potovanju v železniškem vozu, v avtomobilu, na ladji ali letalu, vedno znova in znova odkrivaš njegovo razprostranost in obsežnost...

Pa vendar je današnji svet navsezadnje tudi majhen! Pot okoli sveta v nekaj dneh se je našim prednikom zdela nemogoča. Danes, ko poznamo razen železnic, avtomobilov in ladij tudi letala, je to čudež, ki se mu ne čudimo več, saj imamo vlake, ki dosegajo že hitrost 160 km na uro, letala, ki prelete 700 km na uro, kar predstavlja že več kot trikrat hitrejši let od lastavice, pa ladje, ki so preplule širni Atlantski Ocean v treh dneh, 23 urah in 57 minutah... (To lavoriko si je pridobil lansko leto angleški pomorski orjak »Queen Mary« — Kraljica Marija.)

Danes se nam torej ogromnih razdalj, ki ločijo posamezne dele zemlje med seboj, ni treba več bati. Veliki letalski poleti, o katerih smo v zadnjih letih slišali toliko pripovedovati, nam to zgovorno dokazujejo. Izmed vseh primerov najbolj zgovoren pa je nedvomno primer Američana Boliverja Falconerja, ki je s pomočjo najudobnejših in najhitrejših prometnih sredstev sedanjega stoletja prišel okoli sveta v borih tridesetih dneh. Falconerju ni šlo za nobeno prevenstvo, temveč je hotel le dokazati, da taki »čudeži« danes niso več nemogoči. Svojo pot je nastopil dne 7. maja lanskega leta na ameriškem letališču Lakehurst. Od tam se je z nemškim zrakoplovom »Hindenburg« odpeljal preko širnega Atlantskega Oceana do letališča Friedrichshafen ob Bodenskem jezeru na meji Nemčije, Švice in Avstrije, od koder je s posebnim letalom odletel v Amsterdam na Holandsko, da se je tam lahko vkrcal na veliko potniško letalo, ki vozi redno v Holandsko Indijo v Indijskem Oceanu. Preletel je tako velik del Evrope in se preko Mezopotamije in Indije spustil na tla v Bataviji na otoku Javi. Od tu se je peljal do Manilje, glavnega mesta Filipinskih otokov, ki so že v Tihem Oceanu. V Manilji se je vkrcal na ladjo ter se na potu v Ameriko ustavil še na otočjih Sendvič in Havaj. S Havajskega otočja je odletel z letalom v San Francisco v Kaliforniji, kjer je spet stopil na domača ameriška tla. Svojo pot okoli sveta, ki je trajala točno preračunanih trideset dni, je seveda zaključil na izhodni točki v Lackehurstu pri New Yorku, kamor ga je iz San Franciska poneslo letalo.

Mislil, da se vam svet po tem dokazu, ki nam ga je dal Američan Falconer, ne bo zdel več tako velik, kakor se vam zdi, ko primerjate z njim našo ožjo domovino Slovenijo, kakršnih lahko 32.000 položite na zemeljsko oblo...

Pa je svet vendarle tudi velik!... Saj prebiva na njem nad 2 milijardi ljudi. Nekaterim se zdi, da je našega sveta za toliko ljudi še zmerom dovolj. Drugi menijo, da nas je na svetu preveč, posebno v Evropi, ki šteje dobro četrtino vsega človeštva, obsega pa komaj petdeset del sveta. Zato mislijo, da živimo evropski narodi v preveliki stiski in da si moramo iskati nove zemlje tam, kjer je je še vedno dovolj, posebno v Afriki, Aziji in Avstraliji. Tako se nam tudi s stališča obljudenosti kaže naš svet zdaj velik, zdaj majhen, kakršna je pač naseljenost ljudi na zemlji. Po gostoti prebivalstva je, kakor rečeno, na prvem mestu naša mala Evropa, kjer nas živi povprečno po 52 na en kv. km. Manj obljudena je Azija, ki šteje izmed vseh celin sicer največ prebivalcev (okoli eno milijardo 150 milijonov); je pa tudi štirikrat

večja od Evrope. Najmanj naseljena je Avstralija, kjer pride na en kv. km komaj en prebivalec. V Evropi živi potemtakem povprečno na en kv. km petdesetkrat toliko ljudi kakor v Avstraliji. Prav malo obljudene so tudi Afrika, kjer živi na prostoru, ki je trikrat tolikšen kot Evropa, samo 155 milijonov ljudi, in obe Ameriki, ki merita štiri Evrope, štejeta pa komaj eno polovico evropskih prebivalcev.

Ker žive evropski narodi tako silno na tesnem, so si seveda že od nekdaj iskali zemlje drugod in si skušali pridobiti ž njo novih virov svojega blagostanja. Svojim »posestvom«, ki so si jih pridobili na manj obljudenih celinah izven Evrope, so nadeli ime »kolonije«. Izmed treh glavnih evropskih ras — Slovanov, Germanov, Romanov — si samo Slovani niso iskali zemlje izven svoje domovine. Toliko bolj pa so bili na delu Germani in Romani, od katerih so si nekateri ustvarili izven Evrope ogromna posestva, ki so mnogo večja od njih domače zemlje. Tako je na primer samo v oblasti Angležev približno ena četrtina vse suhe zemlje, na kateri prebiva skoro ena četrtina vsega človeštva, dočim je Anglija sama celo nekaj manjša od Jugoslavije. Te številke pa vam bodo še bolj jasne, ako pomislite, da živi na vsem svetu okoli 2 tisoč narodov in da poznamo skupno 72 držav; od teh 72 držav sveta je torej samo ena, t. j. Velika Britanija, gospodarica ene enajstine vse površine zemlje ali dobre četrtine suhe zemlje. Njej se dajo po svoji obsežnosti primerjati samo še Rusija, Francija in Združene države Severne Amerike.

Sovjetska Rusija gospoduje danes nad ozemljem, ki predstavlja približno šesti del suhe zemeljske površine. Francija je razširila svojo oblast na približno 12 milijonov kv. km, kar predstavlja približno dvanajstino suhe zemlje. Združene države Severne Amerike imajo sicer toliko zunanjih posestev, vendar jim skupno pripada nekaj nad 10 milijonov kv. km zemlje. Ako torej vzamemo izmed 72 držav na svetu v poštev samo navedene štiri svetovne države: Veliko Britanijo, Rusijo, Francijo in Združene države Severne Amerike, vidimo, da je samo v njihovi posesti mnogo več kot polovica vse naše suhe zemlje, saj gospodarijo nad 85 milijoni kv. km zemeljske površine, na katerih prebiva skoro polovica človeštva.

Vse druge številke o moči in posesti ostalih 68 držav, dasi so med njimi tudi nekatere velesile, kakor Italija, Nemčija, Japonska i. dr., se s temi podatki ne morejo primerjati. Po svojem obsegu spada med izredno velike države samo še južnoameriška republika Brazilija, ki meri 8 milijonov in pol kv. km, vendar nima ta država izven svojih meja v bližini ali na drugih celinah nobenih drugih posestev.

Da si boste to čudno razdelitev naše zemlje med obstoječe države še boljše predstavljali, vam hočem to predstaviti olajšati z majhno primerom:

Predstavlajte si vas, ki šteje 72 hiš. K vsaki izmed teh hiš pripada določen kos zemlje, ki tvori njeno posestvo. Tako nekako je tudi ves svet razdeljen na 72 državni posestvi. Ta posestva pa niso vsa enako velika, kar si boste spet najlažje predstavljali, če se spomnite na pravkar navedeno primerom o 72 posestnikih v vasi. Vsaka hiša ima sicer svoje posestvo, toda štirje posestniki imajo sami več kot polovico vse vaše zemlje. Vsi ostali gospodarji so samo večji ali manjši posestniki, pa tudi le navadni bajtarji ali kočarji, ki imajo le toliko zemlje, kolikor jo pokriva njih hiša.

Tako nekako je tudi s to čudno razdelitvijo sveta med večje in bogatejše ter manjše in revnejše narode. Nekateri imajo samo svojo hišo, svojo državo ali državico, drugi pa imajo razen

te svoje strehe še večja ali manjša posestva po širnem svetu — in ta posestva so njih kolonije. So pa tudi taki narodi na svetu, ki nimajo niti svoje strehe, svoje države, in so samo nekakšni gostači v tuji hiši, dasi prebivajo na domačih tleh. To so narodi v kolonijalnih posestvih.

V naši Evropi ima danes že skoro vsak narod svojo lastno državo. Tako jo imamo tudi mi Slovenci, dasi ne vsi, od leta 1918. naprej v naši mladi Jugoslaviji. Živi pa tudi v Evropi še slovanski narod, ki nima svoje lastne države, ki je torej pod tujo streho na domačih tleh. To so Lužiški Srbi v Nemčiji.

Vseh evropskih držav je 35, kar dokazuje veliko razkisanost evropske celine, ki tvori sicer komaj eno štirinajstino vse suhe zemlje, ima pa malo manj kot polovico vseh držav na svetu.

Po številu držav je za Evropo na prvem mestu Amerika, ki šteje skupno 21 držav, je pa po svojem ozemlju, kakor sem že poudaril, približno štirikrat večja od evropske celine. Ako bi bila tako razkosana, kakor Evropa, bi lahko štela okoli 140 držav...

Tretja po številu držav je Azija, ki jih šteje samo 12, meri pa spet štirikrat toliko kot Evropa. Domače azijske države brez Rusije merijo od skupnih 41 milijonov kv. km samo 14 milijonov kv. km, z azijsko Rusijo pa 21 milijonov kv. km. Vse drugo, to je okoli 20 milijonov kv. km, ali skoro polovica vse azijske celine, pa je v rokah neazijskih, večinoma evropskih držav.

Po številu držav na četrtem mestu je afriška celina, v katero bi lahko spravili tri Evrope, šteje pa samo tri, in še to nepopolnoma samostojne države, katerih skupna površina znaša komaj nekaj več kot 1 milijon kv. km, kar predstavlja dobro tridesetino cele Afrike. Vse drugo afriško ozemlje, to je okoli 28 milijonov kv. km pa pripada evropskim kolonijalnim državam, od katerih odpade samo na Veliko Britanijo okoli 10 milijonov kv. km afriške zemlje.

Preostane nam še Avstralija, ki meri z Oceanijo okoli 9 milijonov kv. km in ki je tudi vključena v Britansko kraljestvo, le na Hebridih si delita oblast Francija in Vel. Britanija skupno.

Tako nam je ta pregled razdelitve zemlje na posamezne države pokazal, da pripada večji del vse naše zemeljske površine najmanjši celini — Evropi. Evropa pa si zunanjega sveta ni tako hitro osvojila. Pred nekaj stoletji je bil evropskemu človeku izvenevropski svet še malo znan. Naši predniki bi tedaj, ako bi poznali naša današnja nagla prometna sredstva, ki nas z največjo brzino prenašajo iz enega na drugi konec sveta, pač lahko rekli, da je naša zemlja majhna. Njim pa se v tisti dobi tudi ta mali svet ni zdel tako majhen, kakor se danes zdi vsa naša zemeljska obla majhna nam, ki smo z raznimi sredstvi premagali že najdaljše razdalje. Kako malo pa smo pred nekaj stoletji poznali izvenevropski svet, vam najboljšo povedo naslednji podatki o nekaterih važnih odkritjih: pred desetimi stoletji so naši evropski predniki odkrili veliki otok Grönlandijo; severno Ameriko, kakor veste, leta 1492., nekaj let nato tudi Južno Ameriko; Japonsko šele pred dobrimi štirimi stoletji, Avstralijo pred tremi, Novo Zelandijo pred nekako 160 leti, še kasneje Novo Sibirijo; od odkritja južne in srednje Afrike, zapadne Avstralije, izvirov Nila itd. pa ni še poteklo niti sto let.

Nam je torej danes naš svet vendarle nekoliko večji in bolj znan, kakor je bil našim prednikom. Tak se nam zdi, čim vzamemo popotno palico v roke in zapustimo svoj rodni kraj. Čim bolj pa ga spoznamo, tem manjši se nam obenem dozdeva, saj ni pri današnjih naglih prometnih

(Nadaljevanje na strani 12.)

NAŠA ZEMLJA IN NJENE KRVAVEČE RANE

S tem naslovom je »Naša volja« vse leto imenovala eno svojih strani. Če zberemo te strani, dobimo prvi del Bele knjige o Jugoslaviji, katero bo »Naša volja« naslednje leto nadaljevala v živ opomin vsem, ki so vodili, ki vodijo in bodo vodili krmilo našega broda, v opomin vsem našim neprijateljem onstran in tostran meja, da hodi doraščajoči rod jugoslovenske generacije po svoji poti razvoja z odprtimi očmi in bo zvest ter strog čuvar pravic svojega naroda.

Ob zaključni številki letošnjega leta in ob največjem prazniku Jugoslavije, Vidovem dnevu, se spomnimo tistih temnih lis na našem nacionalnem telesu, katerim še ni prišlo očiščenje in vstajenje, tistim, ki jim je bila posvečena ta stran skozi vse leto.

V devetnajstem letu Jugoslavije bo dovršenih novih devetnajst let stiske naše zemlje onstran meja, ki jo tepta hunska kopito, da ne vidi plapolanja plamena, ki vzhaja na Oplencu.

V srcu naše zemlje izrablja našo slovansko gostoljubnost tujec — kočevski Nemec, ki skuša gospodarsko uničiti naš živelj na Kočevskem in s sovraštvom gleda našo zemljo, katere kruh jedo on in njegovi otroci.

Jugoslovenska mladina z dostojanstveno mirnostjo gleda in beleži: čaka svoj čas.

Vidi:

teroriziranje naših manjšin,

gnezda izkoriščevalskega tujega kapitala,

zlorabljanje jugoslovenske gostoljubnosti,

delovanje podtalno rušičih internacional,

odpadništvo in izdajo,

brezvestno stiskanje delavcev po židovskem kapitalistu,

plačano slavljenje korupcionistov,

zanemarjanje oporoke Kralja Mučenika,

vse to in še več vidi jugoslovenska mladina. Obenem pa čaka, da bo dorasel v

njeni sredi in z njo prvi jugoslovenski omladinec — sin in naslednik Njega, ki je za nas padel v Marseju.

Sijaj zore prihaja z Oplenca. Ko bo vstal dan, se bomo prešeli. Takrat naj nihče ne presliši trombe.

Učimo se

(Iz potovanja po »Kočevski deželici«.)

pri svojih nasprotnikih

Lansko leto sem deloma peš, deloma s kolesom prepotovala Kočevsko počez in podolgem. Kamor sem prišla, so me pozdravljali in odgovarjali nemško; često sem slišala tudi kakšen »Heil!« To se ni zgodilo samo na ozemlju, kjer je prebivalstvo večinoma nemško; tudi v obrobni vseh, ki jih tvori večinoma slovenski živelj, se je dogajalo isto. Dostikrat so se kmetje, ki nemščine očitno niti obvladali niso, trudili, da bi zbrali nekaj nemških mrvic in me z njimi povprašali od kod in kam.

Temu sem se kmalu nehala čuditi, ko sem videla, koliko Nemcev iz Rajha prihaja na Kočevsko, na to »nemško predstražo«. Dan za dnem so dovažali ogromni, s cvetjem in zastavami okrašeni avtobusi cele gručice izletnikov in jih odlagali sredi mesta. Ob takih prilikah so se vedno znova ponavljali navdušeni sprejemi z neskončnim »Sieg Heil« vzklikanjem, z nemškimi patriotičnimi pesmimi in poplavo najbolj pristnih tirolskih narodnih noš. Dan na dan sem srečala po cestah cele karavane kolesarjev, ki so prišli iz daljnje domovine, da vidijo »trpljenje neodrešenih bratov« (ti »neodrešeni bratje«, »mučeniki svoje narodne zavesti« itd. pa sami priznavajo, da se jim še nikdar ni tako dobro godilo, kot v Jugoslaviji!). Če sem se ustavila v idilični vasi, raztreseni po bregu zelene reke, mi je prav gotovo iz vsake boljše hiše — t. j. iz vsake kočevarske hiše, ker Slovenci so tod le bajtarji — bila na ušesa govornica nemških letoviščarjev, ki so se prišli iz države, ki ima pač mnogo topov, zato pa tem manj masla, sem k nam ređit, uživati imeniten zrak

in ceneno valuto. V mnogih vaseh sem naletela na počitniške kolonije nemških študentov. Župnik ali kak drug vaški veljak jim je dajal stanovanje, kočevarski kmetje pa so jim skupno skrbeli za hrano. Oficijelno so ti tabori imeli kaj hvalevredne namene: V Knežji Lipi n. pr. naj bi se mladi Nemci učili srbohrvaščine, v Borovcu so začeli graditi kopališče, kar pa je kmalu padlo v vodo, ker je bilo — premalo vode. Vendar pa so to le prazne pretveze. Lahko si mislimo, da se tujec ne bo šel učiti srbohrvaščine na Kočevsko in da so Nemci tudi doma še baje potrebni kopališč. Poglavitni smoter vseh takih taborov je pač razširjanje novega nemškega evangelija in čim tesnejša pritegnitev inozemskih Nemcev v nemško skupnost. Tako sistematično obdelovanje kočevske dežele po višjih direktivah iz Rajha vpliva naravnost katastrofalno na njen kulturni in politični obraz. Razumljivo je, če se je ta nemški otok sredi strujenega slovenskega ozemlja skozi stoletja ohranil v Avstriji, ko je obstajala vedna možnost svežega nemškega dotoka in ko je uživalo Kočevje kot trdnjava nemštva na jugu države razne predpravice. Z nastopom Jugoslavije pa so začeli butati ob njene temelje slovanski valovi, ki jim Kočevje ne bi moglo dolgo kljubovati s svojo lastno silo. Nemci se tega dobro zavedajo in zato neutrudno pošiljajo moralno in materialno pomoč. Izdana je parola: noben Nemec ne sme na Jadran, ne da bi se med potjo ustavil v Kočevju. V tej organizirani nemški poplavi se ševeda popolnoma izgubijo posamezni naši popotniki, ki nekako po naključju zaidejo sem.

Jasno in naravno je, da se bo kraj prilagodil zahtevam svojega tujskega prometa. Gostilničar in trgovec bosta, čeprav sta morda napol slovenca, inklinirala bolj k Nemcu — letoviščarju, ki jima da zaslužiti. Pa tudi vaščani so po večini odvisni od kmetijskih mogotcev — Nemcev (omenili smo že, da so Slovenci na Kočevskem le bajtarji ali pa delavci v tovarnah, ki so tudi v nemških rokah).

Često se mi je zgodilo, da sem tudi iz najtršega Kočevarja iztisnila slovensko besedo, če sem le vztrajala pri svojem in nemško nisem hotela razumeti. Preprostim ljudem — Slovencem, ki sem prišla z njimi v pogovor, pa sem brala iz oči začudenje in veselje nad tem, da sploh pride kak sonarodnjak iz drugih krajev v ta njihov pozabljeni, vendar pa v tujini jako uvaženi kot. Če pa je naša družba zapela kako slovensko, se je okrog nas v hipu nabrala skupina ljudi, ki so nas poslušali. Zdelo se jim je kot čudež, da morejo v teh krajih, kjer se navadno sliši le nemške udarne popevke, čuti tudi slovensko pesem. Stali so tam zamišljeni, z že skoro pozabljenim hrepenenjem v očeh ter včasih tiho, boječe zapeli za nami. Ko smo odhajali, so nas vabili, naj jih zopet obiščemo.

Počitnice so pred vratmi. Mnogi izmed vas jih boste gotovo izkoristili za popotovanje po naših krajih. Ko boste delali načrte za take ve-sele vandrovščine, ne pozabite Kočevske. Sovražniku lahko najbolj škodujemo z njegovim lastnim orožjem. Kot imajo nemški študentje na svojih kolesih pritrjeno hrastovo listje, simbol svojega germanstva, tako si pripnite vi slovansko lipo in državno trobojko.

Mi mladi se zaenkrat še ne moremo lotiti kočevskega problema tam, kjer bi to bilo najbolj nujno, to je na gospodarskem in socialnem polju. Pokažemo pa lahko svojim kočevskim bratom svoje zanimanje in jih moralno podpremo pri vztrajanju na težki straži, da ne klonijo in ne izgube upanja na svetlejši dni.

V. R.

Zadnja šola.

Leta 1927. je v rimski zbornici ugotovil tedanji prosvetni minister Fedele, da je v srednjih šolah Julijske Krajine pouk le v italijanskem jeziku.

Danes je v Julijski Krajini še ena jugoslovenska šola, namreč srbska šola pravoslavne cerkvene občine v Trstu, ki je obstajala že pred vojno in katere sedanji obstoj je urejen po posebnem dogovoru z našo državo. Šolo smejo obiskovati le sinovi jugoslovenskih državljanov.

Koroška mladina ne spi.

Kljub zatiranju našega življa, kolikor morejo, gibljejo dekliska društva ter razna fantovska in diletantna društva, od katerih je gotovo najagilnejše društvo slovenskih diletantov v Borovljah. V Podjuni snuje mladina slov. sportna društva. Izobraževalna društva, n. pr. društvo v Št. Jakobu v Rožu, so pričela z organizacijo privatnega pouka slovenščine.

Žalostno je, da mora Koroška vsled pritiska tako malo gibati, toda zato stokrat bolj razveseljivo, da se mladih Korošcev kljub temu ni prišla malodušnost.

Pisma z nemškimi naslovnimi nazivi za naše kraje — v koš!

Nedavno se je s Češkoslovaške vrnilo pismo z naslovom »Prag« (nemški naziv za Prago), ki ga je pisal neki ljubljanski nemškutar. Na ovitku je bila opomba: »Kraj neznan!«

To bi povedali v vodilo našim poštam, ki sprejemajo in odpošiljajo pisma z nemškimi in celo kočevskimi krajevnimi nazivi.

Kaj je geopolitika?

Med najbolj uporabljene in zlorabljenе kritične zadnjih let spada brez dvoma pojem prostora. Govore o srednjeevropskem prostoru, o jugovzhodnem prostoru, o baltičkem prostoru — kljub temu pa se največkrat za tem modnim izrazom krije popolna nejasnost pojmov.

Beseda in pojem izhajata iz geopolitike, ki po splošni definiciji kot nauk o odvisnosti zgodovinskih in političnih dogodkov na ozemlje jemlje v proučevanje vplive prirode na človeka kot nosilca politike in zgodovine, ki ostajajo večno isti.

Prostor nekega popolnoma določenega kraja s popolnoma določeno obliko tal, z živalskim in rastlinskim svetom, s svojo popolnoma določeno klimo in s svojim klimatološkim položajem, s svojim položajem proti morju in vodnemu ustroju, kakor tudi prometno-politični položaj, ki iz tega nastaja, določa — kakor to skuša dokazati geopolitika — narodu, ki na njem živi, popolnoma določeno politično udejstvovanje, osnovano na teh okoliščinah.

Dobro tretjino vseh zgodovinskih dogajanj pri gotovih narodnih grupah lahko motrimo z ozirom na pogoje tega področja, tako v pogledu pravega njihove zunanje politike, kakor tudi glede odnosov tipične urejenosti njihove skupnosti. Iz tega se potem izvajajo posebna gospodarsko-politična in kulturno-politična področja, ki jako često razbijajo uradne državne meje. Razdvojenost po planinah, kakor tudi povezanost z rekami, ustvarjata prostorne razdelitve, ki se vedno ne skladajo popolnoma z administrativno-tehničnimi, pa tudi ne z etnografskimi mejami.

Politična geografija.

Da si ta izraz ni popolnoma osvojen v vsestranski politični disciplini, ki se deli tudi po gotovih šolah, vendar moremo geopolitiko imenovati politično geografijo, ki kot nauk o področni pogojnosti politične zgodovine izgrajuje stvarno geografsko opazovanje, ki se omejuje na opisovanje sklopa neke določene države do gotove državno-politične ideologije in ki vodi poseben račun o področni pogojnosti politike.

Pri tem ji ne moremo očitati, da tira to spoznavanje do absolutnosti.

Politična geografija nikdar ne zanika vpliva gospodarstva in ideje na zgodovinski razvoj, vendar pa poizkuša, da tudi tukaj dokaže ozko zvezo z geopolitičnim, kar bi se reklo z geografskim položajem — v najširšem smislu — dotične narodne grupe.

Predel.

Izhodna točka geopolitike je predel. Geografija in geologija dokazujeta predvsem morfološko razčlenjenost. To so nespremenljivi ali mogoče le zelo težko — s pomočjo tehnike — spremenljivi pogoji. Področje kakega predela je odvisno od položaja in odnosov morja in kopnega, rek, jezer in močvirij, gora in dolin. Pri tem je treba posebno upoštevati klimo tega kraja. Prostore vedno ločijo grebeni gorstev, nasprotno pa vodni toki, ki vedno vežejo, predstavljajo le nepopolno mejo tistega predela.

Iz teh okoliščin izvaja geopolitika v okviru svoje realistične ideologije gotove državno-politične nujnosti. Tako konstatira, da gotovi sosedi nagibljejo določeni smeri zunanje politike z ozirom na odprte strani nekega državnega področja, kakor tudi na predele, ki so omejeni z visokimi planinami. To se pravi, da so prijateljstva ali neprijateljstva med državami odvisna prav toliko od teh okoliščin — od odprtih ali zavarovanih meja, od povezanih ali različnih prostorov v obeh državah — kakor od ideoloških in zgodovinskih faktorjev.

V ostalem ni nič čudnega, da baš v Nemčiji, katere položaj v srečevanju Evrope zavisi od teh stvari,

posvečajo geopolitiki posebno pažnjo pod vodstvom prof. Haushoferja, čeprav se na primer med temi glavnimi znanstvenimi predstavniki nahaja tudi švedski znanstvenik.

Saj se tudi vprašanje notranje socialne ureditve, agrarne in gospodarske politike, a predvsem prometne politike danes bolj kakor prej obravnava z geopolitičnega vidika. Ni slučaj, da so velike evropske prometne poti v splošnem že tisoč let iste. Gotove geografske okoliščine so onemogočile nekatere poti, druge so pa napravile prirodne in hitrejše. Prav tako se tudi odloki o nameščenju novih industrij skoraj povsod izdajajo na podlagi geopolitičnega gledanja. Saj predstavljata ponekod gospodarstvo in prometna geografija, z njunimi tehničnimi možnostmi v okviru predela, najjasnejše sledove geopolitičnega mnenja, čeprav tudi tu, kakor povsod drugje, igrajo vlogo zgodovinski administrativno-tehnični, demografsko-politični in drugi momenti.

Spreminjanje sile tal.

V bistvu se danes tukaj ponovno naslanjamo na neko staro Herderjevo misel, da ljudstva, narodi in države, kakor tudi vsa živa bitja rastejo iz zemljišča, na katerem živijo. Ako gledamo stvar s te točke, nastaja možnost skupnega obsega zgodovinskih elementov, rase ter drugih momentov, v kolikor ti drug na drugega prirodno vplivajo. Geopolitična zavest poizkuša, da spreminjevalne sile zgodovinskega dogajanja objasni z osnovnimi črtami geografsko-nacionalnega edinstva življenja, hoče preiskati zvezo med predeli in ljudskim karakterjem, da potrdi dinamiko geografskega prostora, geografsko ozadje kulture, geografske pogoje nastanka mest in da končno analizira psihološke faktorje

ljubezni do domovine, t. j. geografsko vezanost poedinega človeka in socialnih formacij ter — kar je najvažnejše — da to izkoristi v svrhu podkrepitve bodočih postopkov.

To lahko na kratko rečemo takole: Prostor, nam je dan, predstavlja usodo — oblika njegove površine je dajala smer političnemu dogajanju, njegov predel je dal obliko narodnosti, zemljišče nudi hrano, daje pogoje gospodarskemu življenju — tudi demografsko politična vprašanja zavise celo od razmerja proti zemljišču. Ljubezen do domovine je odredjevala narava, kar se zopet ponovno vidi v kulturi in umetnosti, v običajih in načinu življenja.

Če se temu doda še oni odnos napetosti, ki izhaja iz dejstva, da se človek kot pripadnik določene biološke, rasne in narodne celine mora prilagoditi tem pogojem prostora, da pa s tem mora vzeti nase tudi borbo z njim, potem imamo tukaj zares popolno uporabno osnovo za določevanje stališča proti sosednjemu svetu, predvsem za kolektivne formacije narodnosti v cilju razumnega, t. j. realnega udejstvovanja.

Znanost, ki se lahko zlorabi.

Po naravi ni geopolitika, kakor skoro niti ena znanstvena disciplina, zasigurana pred zlorabljanjem. Dobro se lahko uporabljajo geopolitični argumenti za šovinistične cilje in v nacionalne duhovne svrhe. Pri sedanji razporeditvi mej v Evropi se na različnih mestih lahko najdejo razni prostori, ki so povezani — v tem slučaju so to skoro vedno gospodarski prostori — katerih razdvojenost, ki je nastala vsled eventualnih državnih mej, se hoče spreminiti. Vendar pa znanstvene motivacije dostikrat skrivajo popolnoma druge razloge.

Radi tega se ne more ničesar očitati geopolitiki sami po sebi. Geopolitika predstavlja metodo spoznavanja stvarnosti, ki je brez dvoma dovedla današnje etnografske in politične strukture sveta.

Ali je politika znanost ali ne?

Priobčujemo naslednji sestavek kot osebno mnenje enega naših sotrudnikov.

Dandanes se kaj često sliši, kako ljudje omalovažujoče govore o politiki in o nje nosilcih. Najdejo se ljudje, ki stalno kritizirajo vse javno delo posameznikov, grup in raznih skupin, sami pa nočejo ugrizniti v to jabolko. Zakaj? Zato ker ne vedo, na čem temelji vse javno življenje, kje se ustvarjajo ona pravila, po katerih delajo oni, ki se bavijo s politikom.

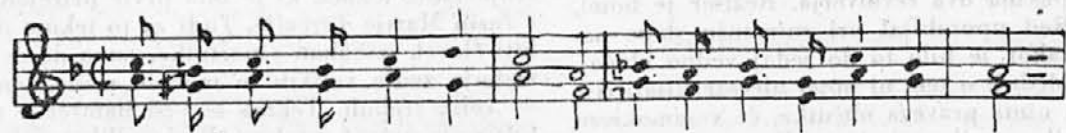
Če opazujemo naravo, lahko vidimo, da se giblje vse po gotovih pravilih, ki pa niso nikoli definitivna, ampak se spreminjajo postopoma. Isti razvoj lahko opazimo v življenju človeka. Dokler je človek bil še na najnižji stopnji kulture je tudi živel samo po onih pravilih, ki mu jih je dala narava. Čim pa se je njegova miselnost stopnjevala in je pričel razmišljati o samem sebi, se je tudi njegovo hotenje in življenje začelo ravnati po vidiku tega, kar je spoznal za boljše in dobro. Spoznal je, da je družina prva stopnja k boljšemu življenju. Zato se jo je z vso silo oklenil, da jo izgradi do popolnosti. Kakor hitro pa so se pričele snovati države, se je v človekovi glavi izoblikovala ona ideja, na podlagi katere je lahko ustvaril družbo in državo. Nastajalo je pravo. Če si ogledamo delovanje velikih grških politikov, ki pa so bili obenem tudi veliki znanstveniki, prihajamo do zaključka, da so si najprej ustvarili teorijo, katero so potem skušali vsaj deloma uresničiti. Vsa zgodovina od najstarejših časov pa do danes nam je jasen dokaz, da je šel praktični razvoj človeštva vedno po onih vidikih, ki so jih ustvarjali največji misleci. Na čem je slonela velika francoska revolucija? Napačno bi bilo misliti,

da je nezadovoljstvo priklopelo do viška in nato izbruhnulo. Nasprotno, vsa revolucija je temeljila na velikih delih mislecev: J. J. Rousseau-a, Montesquieu-a in enciklopedistov. Vsi ti možje so na podlagi študija in razmišljanja prišli do zaključkov, katere je skušala potem uresničiti revolucija.

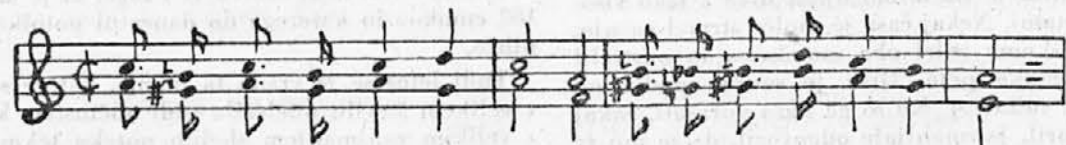
Absolutizem, prosvetljeni absolutizem, reakcije in borbe za samoodločbo narodov, vse to je temeljilo na zaključkih, ki jih je doprinesla znanost. V glavah učenjakov se je izkristalizirala nova ideja, ki pa ni bila nova, temveč le nadaljnji člen v verigi človeškega življenja. Ko je bil ta člen dograjen je pričela borba za njega uresničenje. Na podlagi vsega tega pridemo do jasnega zaključka, da temelji politika na znanstvenih izkustvih in da so edino sredstva, s katerimi se sprovajajo, izven znanstvenega mišljenja. Vsak politik in javni delavec usmerja svoje delo vedno le na temelju one ideje, ki si jo je usvojil na podlagi miselnih izkustev.

Iz vsega tega sledi, da se giblje vse življenje človeštva edino le v znanstvenem krogu in da je radi tega politika znanost, kateri služi celotno znanstvo. Politiko bi lahko primerjali morju, v katerega se zlivajo vse reke z različno vodo in z edinim namenom, da ga napolnijo. Enako se stekajo vsi izsledki vseh vej znanosti le v blagor človeštva in to skupnost imenujemo politiko. Zato ne smemo gledati na politiko kot ono, ki škoduje človeštvu, ampak kot plod vsega človeškega stremjenja k napredku in blagostanju. Zato so na napačni poti oni ki trde, da politika ni znanost.

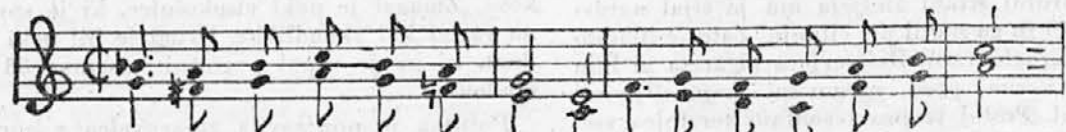
Pesem „Naših Voljašev“

O-mla-di - na sem k za-sta-vi, zdru-ži se v mo-go-čen roj,

nič te naj ne za - u - sta-vi in ni-ko-gar se ne boj.

Saj ti kri ži-vah-no po-lje, bi-je ti sr-ce zve-sto,

zbe-ri se krog "Na-še Vo-lje", ki ti naj vo-dni-ca bo

Le vi-so-ko dvi-gaj gla-vo, da te vi-di-jo prav vsi:

le za kra-lja in dr-ža-vo o - mla-di-na naj ži- vi!

Pesem sokolskih legij

Karakoma

Le na-prej, brez mi - ru

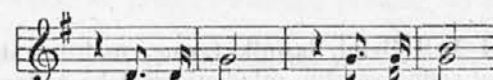
za so - kol-skim pra-po - rom,

do - kler boj ni kon - čan

za svo - bo - do, za naš dom.

Naj vi - har le hru - mi,

vsak na svo-jem me - stu stoj!

Vži-lah kri nam ki - pi,

u-dri na so - vraž-ni roj

Sokol vsak je junak, da za dom življenje rad.
Kdor Slovan, mu je drag, po jeziku, duhu brat.
Kakor lev v bojni gnev, da sovraga zmanemo,
Fügnar naš, oče naš, za tebo vsi planemo!

V roki meč, žar v očeh, v žilah polje rdeča kri,
mir s teboj, dragi dom, če sovražnik ti preti,
do višav, k solncu gor dvigne krila Sokol tvoj,
Tyršev duh, krépi nas, vodi nas v junaški boj!

Deruda:

Čuvajmo Jugoslavijo!

Otroci že sanjali smo,
da smo Slovenci, vsi Slovani eno,
da se združiti moramo
v državo eno, močno, prosvetljeno.

Čim bolj smo rasli, zmeraj bolj
zavedali smo se, da nas rodila
je ena mati, ki želi,
da nas bi brate, sestre vse združila.

Strašan je boj pretresel svet,
nešteto hrabrih bratov je umrlo,
prevzetje lastno pa zato
sovraže naše je strahotno strlo.

Svoboda, dolgo sanjana,
ko sonce mlado nas je okrepila,
le žal, da nekaj bratov še
usoda v tujem jarmu je pustila.

Osvoboditelj kralj je nas
junaško vodil, kazal nova pota,
a vse preveč je on trpel,
do smrti ga je strla voja grozota.

Naslednik, viteški naš kralj,
ki mu srce je v bojih zjeklenelo,
sovragom našim bil je trd,
a nam prijatelj s srcem, z dušo cela.

Ker ljubil nas je, narod svoj,
umreti moral je na zemlji tuji,
domači janičarji, od sovragov huji,
kjer so pripravljali mu smrt

Zadet od krogle mislil je
na Srbe in Slovence in Hrvate,
na svojo Jugoslavijo,
umirajoč je molil, narod zate!

Ko dihnil je poslednjikrat,
v skrbeh je vročo željo še izrekel:
»Čuvajte Jugoslavijo!«
v skrbeh za nas se mu je čas iztekel.

TOVARIŠICE, TOVARIŠI!

ZA ŠOLSKO LETO 1937-38 BOMO IZ-
DALI SVOJ DIJAŠKI KOLEDARČEK.
CENA BO JAKO NIZKA, VSEBINA PA
BOGATA IN PRIROČNA. — V PRI-
HODNJEM ŠOLSKEM LETU BODI
KOLEDARČEK »NAŠE VOLJE« EDINI
SPREMLJEVALEC IN PRIJATELJ
VSAKEMU DIJAKU IN DIJAKINJI!!

Cowboy in film

V kratkem se bo v Ameriki vršila zanimiva razprava. Filmsko podjetje »New West Film Corporation« toži bivšega cowboya Reda Snake-a za odškodnino, ker je prelomil pogodbo, ki jo je podpisal pred dvema mesecema in samovoljno zapustil filmsko mesto.

Filmski časopis »Hollywood News« pa sedaj prinaša nekatere podrobnosti iz Redovega življenja, njegovo odkritje za film in udejstvo vanja pri njem.

Red Snake je bil rojen kot sin farmerja v Arizoni. V mlajših letih je posejal šolo, ki pa jo je kmalu opustil in se raje zabaval z očetovimi cowboji, konji in seveda — s streljanjem. Nekega dne je zapustil očetovo hišo in odšel v svet. Dolgo časa je blodil iz mesta v mesto, preko ravan in pustinj, dokler ni slednjič vstopil v službo na ranchu »D« ob vznožju Mogolona.

Stari Yell Bend, lastnik farme, je bil s stasitim in vedno veselim mladeničem jako zadovoljen, le njegova nagnjenost k orožju mu ni bila prav posebno všeč.

Nekega dne je prijezdil na farmo režiser že omenjene družbe, Mac Randvek, ki se je mudil na kratkem oddihu v bližnjem mestu Fulton. Kakor je v teh krajih navada, ga je stari rancher prijazno sprejel in mu dal na razpolago celo vodnika, baš v osebi Red Snakea. Cowboyi so se potuhnjeno muzali, ko so videli jezdit »greenhorna« v Redovi družbi s farme in na tihem obžalovali, da ne morejo biti prisotni pri vsem, kar bo sledilo. Proti večeru sta se gost in njegov spremljevalec vrnila in bistrim očem starega Benda niso ušle tri majhne luknjice v gostovem klobuku, ki so očitno imele svoj izvor v revolverjskih kroglah.

Tri dni po tem dogodku je Red odpovedal službo in odšel z režiserjem. Izjavil je, da gre domov obiskat svojega očeta. V resnici pa sta Red in Mac Randvek skupno odpotovala v Hollywood, kjer naj bi Red igral glavno vlogo v najnovejšem šlager-filmu »The Wild West«.

Tu pa se je pričela trnjeva pot za vse, ki so na kakršenkoli način prišli z mladim cowbojem v dotiko. Njegova vloga je zahtevala, da mora imeti opasana dva revolverja. Režiser je hotel, da bi Red uporabljal pri snimanju slepe patrone, kakor je bilo to do sedaj vedno običaj, vendar slednji o tem ni hotel ničesar slišati češ, da roka nima pravega občutka, če v samokresu ni pravih, ostrih nabojev. Za svoje vežbe z orožjem je uporabljal najrazličnejše cilje. Ob neki priliki je šla mimo njega diva z jako visokimi petami. Nekaj časa je molče strmela za njo, nato bliskoma izdril oba samokresa in odstrelil košček vsake pete. Diva je seveda padla od strahu v nezavest. Ko so ga nato vprašali, zakaj je to storil, je smehtljivo odgovoril, da se mu je zdelo, da so pete za centimeter previsoke. Drugič je med odmorom čital časopise. Reflektor na nasprotni strani ateljeja mu je sijal naravnost v oči in ga motil pri čitanju. Zato je hladno pognal kroglo vanj. Režiserjeva cigareta ni bila nikdar varna pred njegovimi nezgrešljivimi krogli. Postal je pravi »enfant terrible« vsega ateljeja. Nobena stvar mu ni ugajala. Branil se je šminkanja, obleke mu niso bile po godu; edino veselje so mu bile obe pištoli, ki jih sedaj tudi v prostem času ni več odložil. Vse se ga je izogibalo, boječ se njegovih nevarnih šal.

Nekega dne pa je nenadoma izginil. Film na pol dogotovljen, glavnega igralca pa nikjer! Pričele so se širiti najrazličnejše verzije o njegovem izginotju. Režiser si je pulil lase. Kmalu pa se je vsa stvar pojasnila. Mac Randvek je prejel od Reda pismo, v katerem mu sporoča, da ima že dovolj umetne mesečine, slabega zraka in krotkih kljuset, ki jih tu imenujejo divje mustange ter da se mu je zopet zahotelo tovarišev, neizmernih ravan in tudi pravega — whisky-a.

Sedaj javnost, ki se zanima za film, z zanimanjem pričakuje, kako se bo glasila sodba, ki pa bo najbrže razglašena brez navzočnosti divjega cowboya, ker le tega do sedaj še niso našli.

Tudi šport

V češkem okraju Rilsovu se vrši vsako leto svojevrstna tekma, ki je bila prvič prirejena že v časih Marije Terezije. Tudi za to tekmo mora biti človek izvežban »športnik«, samo da ne potrebuje zanjo velikih in močnih mišic, temveč — velik trebuh. Tekma se vrši namreč v tem, kdo poje največ cmokov ali »knedlikov« (kakor jih imenujejo Čehi). Rekord v tej panogi ima še iz leta 1892. neki Marek iz Prage, ki je uničil 182 cmokov in katerega do danes ni potolkel še nihče.

Tudi letos se je vršila ta tekma, katere se je v velikem številu udeležilo tudi občinstvo, ki je z velikim zanimanjem sledilo poteku tekmovanja. Udeležba s strani tekmovalcev je bila jako velika, kajti udeležilo se jo je kar 14 »športnikov«. Zmagal je neki visokošolec, ki je spravil na varno 103 »knedlike«. Drugi je bil neki študent, ki pa je uspel pogoltniti »samo« 83 komadov.

Publika je pozdravila zmagovalca z burnim aplavzom. Slednji se je nato zahvalil za prejeto nagrado 300 Kč in na koncu izrazil upanje, da bo ta tekma na češkem kmalu postala naroden šport.

Opičji most

Dolgo časa si je ves znanstveni svet belil glavo, kako pridejo opice, ki sovražijo vodo, na svojih potovanjih in selitvah po peruanskih in bolivijskih džunglah, preko rek in potokov. Leta in leta je bila to skrivnost, ki so jo zaman poskušali odkriti. Sedaj pa poročajo, da je nemški profesor Erick po dolgoletnih opazovanjih prišel tudi tej zadevi do dna.

Ko pride trop opic do brega ali potoka, si izberejo debelo močno drevo in splezajo nanj. Poiščejo si na njem vejo pri vrhu, ki sega nekoliko nad vodo, ter se prično obešati nanjo tako, da se vsaka naslednja drži za rep svoje predhodnice, dokler se ne stvori veriga, ki sega tik do površine vode. Nato se zanihajo in nihajo tako dolgo, da ona, ki tvori zadnji člen, ne do-

Vitomil Zupan:

Planina smrti

(Konec.)

Nekaj je škrtnilo. Sledila je tišina. Nočni gost je nepremično stal ob kaminu. Zonove oči so skušale prodreti nočni mrak in slediti gibom temne postave, ki se je od časa do časa zganila. Vsakemu gibu je sledilo kratko škrtanje in zamolklo pokanje.

Zon se je že pripravil na skok, toda v tem trenutku se je od stene odločila temna masa in nočna pojava je izginila. Neslišno se je Zon priplazil bliže. Temna masa je bila odmaknjena počez v sobo. Zon ni mogel takoj razumeti. Kamin je bil odmaknjen kakor vrata, ki se odpirajo v sobo in za njim je zijala črna odprtina, v katero je izginil neznanec. Kot blisk mu je šlo skozi možgane, da je končno odkril veliko skrivnost. V mišicah mu je živahneje zaplala kri. Desnica je močneje oklenila mrzlo žeklo.

Rahlo sklonjen je s tipajočim korakom stopil za kamin. Noga je odkrila stopnico. Hladen zrak je zaplaval nekje od spodaj. Neznani obiskovalec je izginil v temi. Zon je odkril še eno kamnito stopnico. Postal je v temnem prostoru in segel z levico krog sebe. Otikal je mrzlo skalno steno. Šel je ob njej in odkril podzemski hodnik. Žepne svetilke ni smel prižgati, da neprijatelj ne opozori na svoj prihod. Od nekod je bilo slišati zadržane moške glasove. Ko je šel nekaj korakov po hodniku, je noga odkrila na desni stopnico navzdol. Hodnik pa je šel levo

v skalo. Malo pod seboj je zagledal rahlo svetlikanje. Moški glasovi so prihajali od tam. Spustil se je po stopničkah nizdol in obstal nekaj korakov od prostora, kjer je svetla špranja izdajala vrata v steni. Splazil se je tik ob steni do lesenih vrat in prisluhnil. Kakor močan udarec so bile besede, ki jih je Zon slišal izza vrat:

»Neil je mrtev, toda Zon je ostal na svojem mestu, kakor bi se nič ne zgodilo.«

»Vendar ta previdni vrag noče sesti tja, kamor je treba.«

»Z eno besedo: v tej noči mora umreti. Potem bo mir. Šef že preklinja.«

Nastopila je tišina.

Zonu je bila žila: »Neil je mrtev... Neil je mrtev...«

Pred očmi mu je rdeče zaplalo. Vsa previdnost je v trenutku padla z njega. Z levico je poiskal kljuko, v desnici je dvignil samokres. Sunkoma je odpahnil težka vrata. Za trenutek ga je oslepila luč. Nato je bežno videl majhen prostor in nekaj mož, oblečenih v belo, ki so sedeli ob mizi, na kateri je stala petrolejska svetiljka. V odlomku trenutka niti ni mogel prešteti, ali so bili štirje, ali pet, kajti že je zletela svetiljka po tleh. Steklo se je razbilo, plamenček pa je še vedno rahlo razsvetljeval prostor. Miza je odletela. Sledil je kratek topot nog. Padel je prvi strel. Kroglja je zažvižgala tik nad Zonovo ramo. Zon se je sklonil, ustrelil je v točko, odkoder je planil ogenj iz cevi. Nekdo je jeknil in padel. Velika bela postava je planila proti njemu, toda pest Zonove levice jo je prestregla in vrgla nazaj. Strelji so padali, vendar brez učinka.

Tema je preprečila točen zadetek. Tedaj je začutil Zon, kako mu je nekdo spodbil noge. Padel je vzdolž hodnika. Plamen razbite svetiljke je lizal razliti petrolej tik njegove glave. Nad seboj je zagledal dvignjen surovo tesan stol, ki je meril na njegovo glavo. Vihtel ga je širokopleč orjak z besnim izrazom lica in režečimi se belimi zobmi. Tedaj je iz teme udarila velika pest v sredino napadalčevega obraza. Stol je padel tik Zonove glave na tla in les je zahreščal. Beli možak je vrgel obe roki v zrak. Zon je za trenotek videl s krvjo oblit obraz, nato je orjak težko padel. Zon je bil v trenutku zopet na nogah. Ob sebi je videl še nekoga, ki se je boril ramo ob rami z njim, toda časa ni imel, da ga pogleda v obraz. Čutil je, da je ta mož lastnik nevarne pesti, ki je pobila njegovega napadalca s stolom.

V kratki borbi na pesti se je bojišče izpremenilo. Zon je stal s svojim zaveznikom v sobi, dočim so belo oblečeni nasprotniki bili že v hodniku. Dve telesi sta ležala na tleh, kajti Zon se je že opetovano spodtaknil nad nečem mehkim. Svetiljka je končno popolnoma ugasnila, ker ni imel plamen hrane na kamenitih tleh.

Kratko sopihanje borečih se mož se je preselilo v hodnik. Zon je slišal, da so se odprla neka vrata nasproti. Ljudje v belem so izginili. Zon je pritisnil naprej. Otikal je lesene podboje in odprta vrata nasproti prve celice. Tik ob cesti je začutil svojega neznanega sobojnika. Sedaj ni bilo časa za pogovore. Previdno sta vstopila. Iz teme je počilo in ognjen zubelj

seže drevesa na drugem bregu. Spleza po njem zopet do najvišje močne veje in ustvari pot, po kateri gredo nato vse ostale preko vode. Ko je zadnja zapustila živi most, se opica, ki se drži na prvem drevesu, izpusti in zopet visijo vse opice kakor veriga z drevesa. Toda sedaj so že na drugi strani potoka. Nato se najpreje odloči od ostalih najdolnja, nato naslednja itd.; ko pa so vse svobodne, ves trop mirno nadaljuje pot do prihodnje ovire, kjer se vsa stvar zopet ponovi.

Pa naj sedaj še kdo trdi, da so živali brez pameti!

Dana in Muri

V Ameriki je boksanje naroden šport. Neki menažer je prišel na idejo, da bi zdresiral nekaj mačk, ki bi se borile v ringu. Za vzgled si je vzel najbrže petelinje boje v Španiji, Indiji, Malajskem arhipelagu itd.

Te dni se je vršila v New Orleansu največja borba te vrste med mačjima šampionoma, črnim »Murijem« in svetlodlakom »Dano«. Na šapice so jima privezali male usnjate rokavice in borba se je pričela točno ob napovedanem času. (Zmernejši gledalci sicer trdijo, da je ta način borbe čisto navadno mučenje živali in društvo »Animalscare« [»Društvo za varstvo živali«] je tudi vložilo tozadevni protest pri oblasteh!)

Že takoj po prvem trčenju je »Dana« pokazala veliko moč in kakor je bilo pričakovati, je v četrti rundi obležal »Muri« s porušenimi brki in obrizgnjenim smrčkom na tleh. Najbrže bi jo bil pepihal že popreje, da mu ni branila tega ograja ringa in pa čuječe menažerjevo oko, kateremu je šlo seveda za denarce, ki jih je zaslužil na vstopnini.

Radi splošnega zgražanja nad »Murijevo« strahopetnostjo je po borbi izpovedal menažer, da je precejšnja krivda na njegovi slabi kondiciji, v njegovem pomladanskem razpoloženju in pa v tem, da jo je preteklo noč potegnil neznan kam.

je planil iz neke cevi. Zon je čutil kratek streljaj tovariševega telesa. V svitu strela je opazil pred seboj veliko kovinasto maso. V istem trenutku sta že čepela za njo. Ustrelila sta nekajkratov v smeri, od koder je padel strel. Z roko je Zon otipal nekako kolesje čudnega stroja pred seboj. Strel je padel od druge strani. Zon je hranil naboje. Čakal je ugodnega trenutka. Mračno grozečo tišino je motilo le pritajeno dihanje skritih mož,

V trenutku se je prižgala močna luč. Zon je zagledal večji prostor, v katerem so stali veliki kovinasti stroji. Za enim izmed njih sta čepela Zon in njegov neznan zaveznik. Zon je obrnil glavo in otrpnil od začudenja: Neil! Močna glava je bila napol obrnjena. Oči so srepe stremele nekam nazaj. Zon je začutil mogočno veselje in je komaj zadržal krik. Toda nehotje je sledil Neilovemu pogledu. Za njima je ob stroju v razdalji dveh metrov klečal belo oblečen možak z zagorelim obrazom. V rokah je držal na strel pripravljeno avtomatsko brzostrelno puško. S porogljivim nasmehom se je oglašil:

»Nikar se ne ganita, sicer vaju preluknjam kot rešeto. Tisti prijetni stvarci pa dajta malo dalje stran, da se vaju ne poloti kaka skušnjava.«

Revolverja sta padla iz rok. Zon je postrani pogledal Neila. Temu je kapljala kri od prstov levice, toda v obrazu je bilo isto ravnodušje, kakor ga je bil vajen Zon ob času, ko sta se dolgočasila v kakšni kavarni.

Bila sta v zagati. Toda Zon je čutil, da to ni konec in ne sme biti konec. Belo oblečeni človek ju je motril s sarkastičnim nasmehom.

Mislimo pa, da je ogorčenje »Društva za varstvo živali« popolnoma upravičeno, kajti brezvestno je, da si neki brezvestni ljudje iz javnega mučenja živali kujejo denar.

Cromwellova lobanja

Nekega dne se je v mali angleški vasi pojavil potujoči komedijant, ki je med drugimi zanimivostmi kot rariteto razkazoval tudi lobanjo, za katero je trdil, da je pripadala pokojnemu Cromwellu. Nenadoma pa je vzkliknil nekdo iz množice:

»Kako naj bo to lobanja pokojnega državnika, ko je vendar le-ta imel veliko glavo, tu pa vidimo le majhno mrtvaško lobanjo.«

Tej opazki je sledil splošen smeh med gledalci. Komedijant pa ni bil niti najmanj v zadregi za odgovor. Mirno je dejal:

»Že mogoče, da je bil Cromwell debeloglav, toda ta lobanja je še iz njegove otroške dobe.«

Malcolm Campbell in njegov avto „Blue Bird“

Katera je največja brzina, ki se da doseči z avtomobilom? To je vprašanje, ki se vleče vse od leta 1922. naprej. Leta 1922. je postavil Lee Guinness z vozilom Sunbeam rekord z 218.992 km na uro. Naslednjega leta je potolkel ta rekord Campbell na avtu Napier in dosegel brzino 219.378 km na uro. To je bil prvi njegov rekord in sedaj se je odločil, da si ohrani prvenstvo. Toda leta 1926. ga je izboljšal Fery Thomas na 275.341 km. Campbell tudi ni držal rok križem in je zapodil leta 1927. na 282.378 km. Še istega leta se je pojavila nova zvezda na polju dirkanja z avtomobilom: major Seegrave, ki je dosegel brzino 328 km. Campbell se je temeljito pripravljal na rušenje tega rekorda in posrečilo se mu je. Dosegel 332.992 km. Toda leta 1929. je dosegel Seegrave že 372 km na uro. Sedaj se je Campbell za nekaj časa umaknil. S pomočjo svojih prijateljev je zgradil prvo »Blue Bird« (Sinja ptica), s katero je leta 1931. do-

Zdajci je visok glas prekinil tišino:

»Sinko, položi igračko stran, da se ti kaj ne pripeti.« Sunshine je stopil izza stroja za hrbtom moža s puško in mu pritisnil velik revolver v hrbet. Modri očesci sta ostali prav tako nedolžni, kakor sicer. Zeleni veterni jopič je klaverno mahedral na suhih kostela. Mož s puško je obrnil glavo, v istem trenutku pa je profesor Sunshine brenil z nogo v orožje, da je avtomatska puška padla na tla. On nekod je sledil strel v električno svetiljko na stropu in zadušeni topot je oznanjal beg enega ali dveh mož skozi vrata v hodnik. Ko je Zon prižgal še eno svetiljko je videl Sunshina, ki je v temi že nataknil z neverjetno spretnostjo možu v belem železni lisici na roke in ga izpustil. Mož je hotel planiti kvišku, toda Sunshine ga je vrgel po tleh s kratkim japonskim udarcem na grlo. Zon je strmel nad novo odkritimi sposobnostmi Sunshina. Ta je rekel s svojim visokim glasom:

»Ta je na varnem. Naj se mu sanja kaj lepega. Toda oni? Treba bo še temu malo pretipati obisti.«

Odšli so v hodnik. Sunshine jih je vodil po dolgem hodniku, po katerem je hladno velo. Kmalu so dospeli do odprtih vrat, od koder je padala v podzemski prostor lahka bela bleščava. Z nekaj skoki so bili na snegu. Zon je prižgal svetiljko in posvetil po tleh. Na snegu je bilo videti sledove smučič. Sunshine je izginil v vratih in se takoj vrnil z dvema paroma smučič. Molče je podal en par Zonu, ki je zavezoval prasko, ki jo je napravila krogla na Neilovi desnici.

segel 395.469 km na uro. Sedaj je bil že daleč pred drugimi, a ni počival. Zgradil je drugo »Sinjo ptico« in dosegel z njo 408.720 km. Leta 1933. je izboljšal svoj rekord na 437.908 km. Ta rekord je trajal le malo časa. »Sinjo ptico« je temeljito predelal in dosegel z njo bajne brzine 445.5 km, nato 452.261 km in končno 480 km.

»Sinja ptica« tehta 5 ton, dolga je 8.65 m, široka 2.10 m, oddaljenost koles 4.18 m. Motor je Rolls Royce 12 cilindrski (tipa »Troplice« Schneider).

Čuden komponist

Monakovčan Rudolf Pfenninger je uvedel v zvočni film zanimivo novost, ki utegne zelo obogatiti to panogo umetnosti. Namesto, da bi snemali k filmu za spremljavo godbo orkestra ali posameznih instrumentov, nariše Pfenninger zvoke sam, na podlagi zvočnih predlog, ki so karakteristične za posamezne tone. Na ta način se lahko ustvarijo popolnoma novi zvočni efekti neslutene učinkovitosti.

Šale

Malček: Mama, pozimi vendar figovo drevo nima listja?!

Mati: Seveda ne!

Malček: Kako sta se vendar uboga Adam in Eva oblačila pozimi!

*

»Povem vam, če je še tako slab dovtip, nekaj žensk se mu vedno smeje!«

»?!«

»Ne veste? One z lepimi zobmi!«

*

Policijski uradnik v menzi:

»Danes pa imate novo služkinjo?«

»Kako pa ste to uganili?«

»Po prstnih odtisih na krožniku!«

Zon je vprašujoče gledal Sunshina. Ta se je nasmejal in dejal:

»Skušal vam bom slediti!«

»Nima smisla«, je odgovoril Zon. »Z vami je na dilah križ!«

Nato je pripel smučke. Vezave so bile sicer malo neprikladne njegovim čevljem, vendar je brez popravljanja obesil svetiljko na gumb bluze, potisnil revolver v usnjene tulce in se spustil po sledeh. V istem času se je zapodila za njim še druga pojava: Zon je strme gledal Sunshina, ki je v lepem predklonu rezal s sigurnostjo suhi sneg, ki mu je prašil suhe krake.

»Čudo za čudom«, je ugotovil Zon.

Na plazu sta zavrla in malo postala. Nedaleč pod njima je bilo čuti drsenje smučič in takoj nato težak padec smučarja. Pohitel sta navzdol.

»Stoj!« je zavpil Zon.

V odgovor je počil spodaj strel. Zon je v hipu potegnil revolver in ustrelil tja, kjer se je sekundo preje posvetilo. Nekdo je jeknil. Zon je nameril smučič naravnost tja in se skoro prekopicnil čez ležečo postavo. Ostro je zavrl in obstal. Človek z zlomljeno smučjo je ležal v snegu. Zon je ob prižgani žepni svetiljki videl rdečo liso v belem pršiču. Odpel je smučič in pokleknil k ležečemu. Posvetil mu je v obraz, ki je bil izkažen od udarca; eno oko je bilo odprto, drugo pa se je divje vrtelo. Oblečen je bil v belo smučarsko obleko.

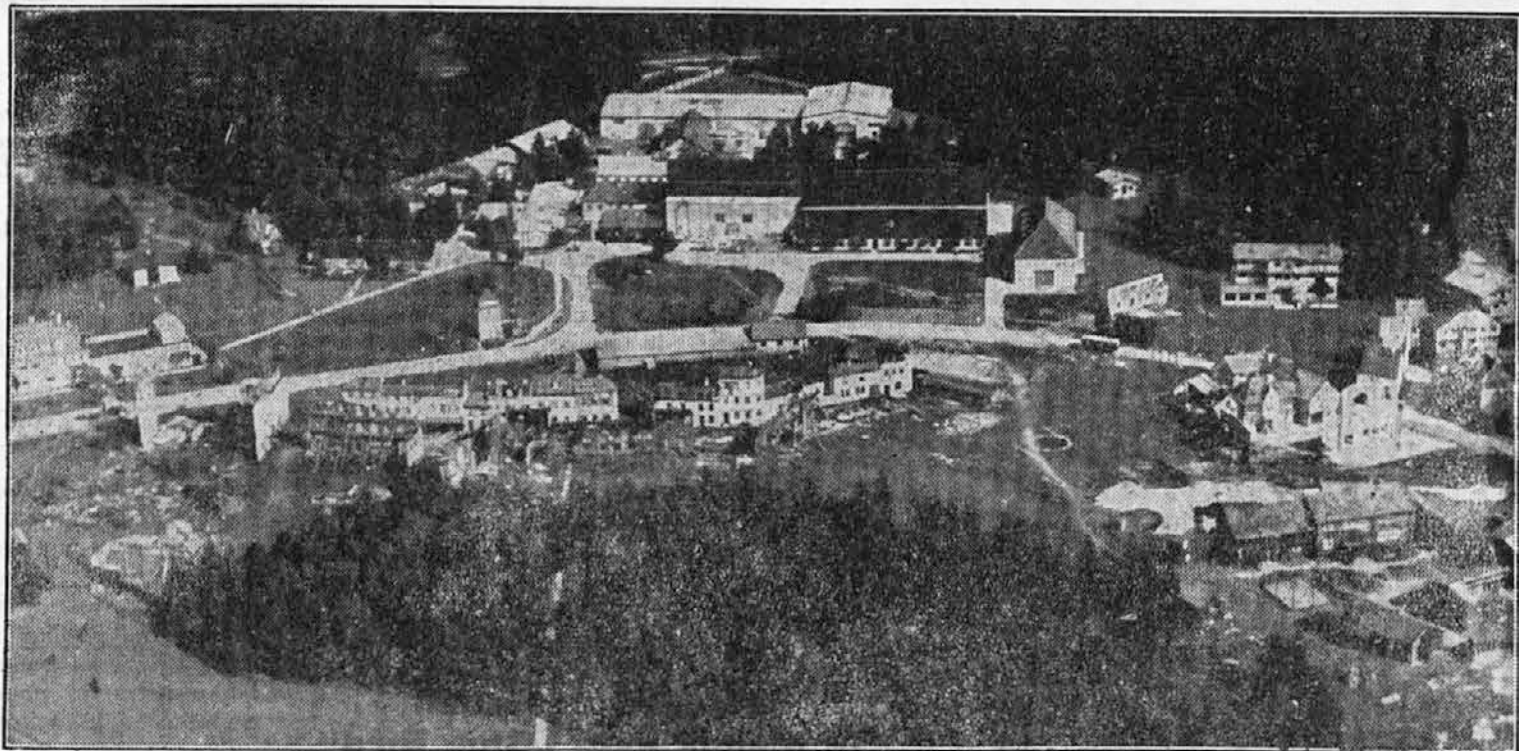
»Kdo si«, je zapovedovalno vprašil Zon.

Možak je trdovratno molčal. Iz ust mu je teklenak curek krvi, Bil je očitno prestreljen skozi prsi in pljuča.

Zdenko Mrmolja:

Filmsko mesto

GEISELGASTEIG

Prav blizu južnih obronkov monakovske meje, sredi lepih gozdov reke Isare, leži Geiseltal — filmsko mesto podjetja »Bavaria-Film«.

Ko so pričeli ustvarjati to mesto, si prav gotovo niso mogli izbrati lepšega kraja, kot je ta. Če bi že tedaj računali na zvočni film, bi pri gradnji mesta gotovo še v večji meri upoštevali vse moderne iznajdbe, ki so se s tako veliko brzino vrstile v povojnih letih. Kljub temu pa ima to mesto veliko prednost — leži namreč daleč proč od velikomestnega prometa, kar je za snemanje zvočnega filma nadvse važno. Radi tega pa je filmsko mesto Geiseltal popolnoma idealen delaven kraj tudi za zvočne filme.

Prvotno je bila tu le velika steklena stavba, opremljena z akustičnim materialom — atelje A, ki je imel površino 37×20 m. Kasneje mu je bil priključen še drugi atelje s 40×25 m veliko

dvorano in končno še atelje za sinhronizacijo v velikosti 16×12 m.

Ateljeji ABC so opremljeni s posebnimi premikalnimi vrati, ki omogočajo direktno povečanje scene in dekoracij v pristo naravo.

Ni potrebno poleg vsega tega še povdarjati, da odgovarjajo zvočne naprave tega filmskega mesta najmodernejšim zahtevam filmske tehnike. Imajo dve zvočni aparaturi, ki sta nameščeni v eni sami kabini, v kateri opravljata svoj posel zvočni mojster ter zvočni mehanik. Na vsako zvočno kabino se lahko priključi štiri mikrofone. Te kabine so urejene nadalje tudi tako, da se jih uporablja za čisto tonske posnetke. Pod čisto tonskimi posnetki razumemo tiste posnetke, ki udušijo tudi pri najbolj tihih posnetkih — premikanje filma.

Filmsko mesto Geiseltal ima trenutno najmodernejšo napravo v Evropi, ki omogočajo, da se lahko razvija pet ločenih zvočnih trakov

ob istem času. Aparature pa dopuščajo poleg tega še posamezno mešanje poedinih trakov s štirimi mikrofoni.

Ateljeji ABC so drug od drugega zvočno ločeni tako, da se v njih lahko snima istočasno, ali pa, da se v enem ateljeju snima, v drugem pa se lahko postavljajo kulise.

Poleg teh dveh glavnih ateljev je v filmskem mestu še vse polno drugih manjših stavb. Sem spadajo hiše za tehnično osebje (mehanike, ključavničarje, pleskarje itd.). Za lažje in hitrejše prevažanje gradbenega materiala je zgrajena tudi posebna železnica.

V velikem skladišču najdemo ogromne množine gradbenih delov, kulis, pohištva, oblek in rekvizitov vseh časov in stilov, ki so se v teku let nabrali v tako veliki množini. Potrebno električno energijo za celotni pogon, zlasti pa za mogočno razsvetlavo, ki odgovarja moderni fototehniki, daje posebna elektrarna.

Zonovo zdravniško oko je videlo, da ne bo dolgo živel. Odprto oko se je polagoma kalilo.

»Kdo si«, je zopet vprašal Zon.

»Vseeno je«, je zamrmral umirajoči, »jaz sem Richard, ropar in morilec.«

Nekaj kakor zasmeh mu je skrivilo ustnice.

»Bivši čuvaj na observatoriju Planine Smrti, ki se je pozneje pridružil tzv. »Belim duhovom«, je nadaljeval Zon.

»Tako je«, je zamrmral Richard, in s krvavimi penami na ustih s strahotno spačenim obrazom dodal:

»Na koncu tako... vsakega... hudič...«

Nato mu je glava mrtvo omahnula na sneg.

»Sunshine je mirno dejal:

»Sedaj pa kar nazaj v dom. Telegrafirajmo v dolino. Tega pridemo iskat pozneje.«

»Nobenega brzojavljanja«, je rekel Zon, pripenjaje si smuči, »doslej smo bili sami, pa bomo še sami privedli stvar do konca...«

»Zdi se mi, da bo kar danes že konec«, je rekel Sunshine, »treba je le ujetnika odvesti v dolino, poklicati policijo in poloviti pajdaše.«

»Predno homo obvestili javnost, moramo napraviti še en poizkus, katerega uspeh je odvisen prav od molka in hitrosti.« Po premolku je dostavil: »Tako jutri!«

Sunshine ni izpraševal.

»Vaše pravo ime, dragi policaj«, je nenadoma vprašal Zon.

Sunshine je mirno odgovoril in njegov glas ni bil prav nič več tako visok. Nasprotno, zvenel je naravno v prijetnem baritonu:

»Swels od Scotland Yarda. Imeli smo vas na sumu, da sodelujete z »Duhovi.«

Kakor v opravičilo je položil svojo dlan Zonu na ramo:

»Opravila sta s tovarišem proketo težko delo, doktor Zon. Odkrila sta najbolj skrito tiskarno revolucionarnih letakov in brošur, ki je širila svoj strup po vsej državi. Premeteno so nas vlekli za nos vsa leta in ljudem vtili tak strah pred Planino Smrti v kosti, da jih ne bi brez vas najbrže nikoli našli. Sedaj mi pa povejte, kako da je za ta čas izginil vaš tovariš, kapetan Neil?«

»Vsaka stvar ob svojem času«, je odgovoril Zon in jo ribal v klanec.

Ob vratih v observatorij je čakal Neil.

»Ropar Richard je ubit«, je povedal Zon.

»Čaj že čaka«, je rekel Neil, »partijo pokerja?«

»Detektivu Swelsu je karte prepovedala mama, ko je bil še profesor Sunshine«, je smeje dejal Zon.

»Tako je! Vaša ura« — je pomolel Neilu uro Swels, »izgubili ste jo, ko ste se šli skrivališnice.«

»Zmenila sva se z Zonom, da bo boljše tako«, je brez vidnega presenečenja ob besedi »detektiv« odgovoril Neil in se s hudomušnim migotanjem v očeh ozrl na Zona.

»V ostalem pa«, je nadaljeval Neil, ko so vstopili v sobo, »so pobijali Beli duhovi s prav posebno metodo, ki je celo vam v Scotland Yardu najbrže še neznana.« Dvignil je z mize kratko puško na zračni pritisk, škatlico, v kateri so bile smrekove iglice in stekleničko.

»Streljali so skozi kamin z zastrupljenimi smrekovimi iglicami. Vsekakor jim originalnosti ni manjkalo«, je ravnodušno dodal.

»Tudi tole je čeden aparat«, je pokazal ploščico z železnimi črkami: BELI DUHOVI. Priprava za tiskanje na čelo.«

»Stroji so tudi prvovrstni. Kako so jih neki spravili sem gori«, je rekel Swels. »Imel sem časa dovolj za ogledovanje«, je dostavil. »Ko sem namreč odkril vhod skozi skalo, so bila vrata odprta. Bilo jih je pet, teh lumpov. Ujet sem bil kot miš v pasti. Ravno prav ste prišli. Kje pa ste tičali ta čas, kapetan Neil?«

Neil je z zdravo desnico natočil skodelico čaja.

»Tako sva z doktorjem Zonom ugotovila, da se je proti nevidnim sovražnikom lažje boriti neviden. Oba nisva mogla izginiti. Zato sva vlogi razdelila.«

Bivši Sunshine je gledal oba od strani. Očividno je pričakoval nadaljne razlage, ki je pa ni bilo. Zon in Neil sta namreč srkala čaj in se nista posebno mnogo menila zanj. Swels pa ni vprašal več. Ogledal si je zračno puško na posebno strelivo — smrekove iglice. Nato je pristopil k primaknjenemu kaminu in našel v sajadi zadnji steni dve mali okrogli odprtini.

»Jutri zjutraj torej gremo«, je vprašal.

»Ob sedmih«, je odgovoril Zon.

»Mislim, da bi bilo dobro, če stopim po vojake v karaulo. Treba je zastražiti observatorij«, je rekel Swels.

»Lahko«, je potrdil Neil.

Filmske kopirne naprave podjetja Bavaria-Film, ki so bile še do predkratkega izven območja filmskega mesta Geiseltasteiga, so preselili sedaj semkaj. V istem mestnem okraju so še oddelki za mikro in kulturne filme.

* * *

Ko gledamo film, se nam zdi, kot bi bil film sniman v resnični pokrajini, med gozdovi in travniki, ali pa recimo v pravem gledališču. Vendar pa je to v veliko slučajih povsem drugače. Večina pokrajin se snema v tem mestu, mislim namreč filme produkcije Bavaria. Tako pokrajina v tem mestu menja svoje lice iz leta v leto, iz sezone v sezono, da, celo iz dneva v dan. Kjer je bila danes postavljena cela vas, je morda že čez nekaj dni popolnoma drug objekt, ki pa se nam zdi v filmu popolnoma resničen. Saj je poskrbljeno celo tako daleč, da se tu nahaja velik bazen, ki se na poseben način lahko razsvetli, da moremo potem gledati živa bitja na dnu »globokega morja«, ali pa se improvizirajo kar cele poplave, ki jih potem kot zvočne tednike gledamo po naših kinih...

Takšno je približno na bežen pogled filmsko mesto Geiseltasteig, oddaljeno komaj pol ure od centra Monakovega.

* * *

Kako snimajo filme?

Mnogo truda in energije se porabi, preden moremo videti izgotovljen film, ki ga potem kažeju občinstvu. Vsako sceno mora režiser najprej točno preštudirati, potem pokazati igralcem vse gibe in posebnosti, ki jih želi imeti, nato pa morajo filmski igralci, znani in neznan, veliki umetniki, ponavljati scene toliko časa, dokler ni režiserju pogodu. Pri tem se seveda porabi ogromne količine filma.

Majhen primer!

Pred nekaj tedni so v Geiseltasteigu izgotovili prvi večji bolgarski film. Zanj so porabili 11.000 m filma, film sam pa, ko se bo predvajal, bo dolg komaj 1.200 m.

Film, ki se nam prikazuje pred očmi in traja približno eno uro in pol, se snima po več mesecih, poleg tega pa se potem še dolgo časa popravlja po ateljejih. Za vse to se izdajo ogromni tisoči denarja.

Ko sta ostala Neil in Zon sama, je Neil položil svojo zdravo desno šapo na Zonovo ramo. Široko se je nasmejal in mu pogledal v oči:

»Ne jezi se, stari prijatelj, da sem to pot delal po svoje — toda vodilo je do uspeha.«

Zon ga je gledal z vprašujočim pogledom. Neil je nadaljeval:

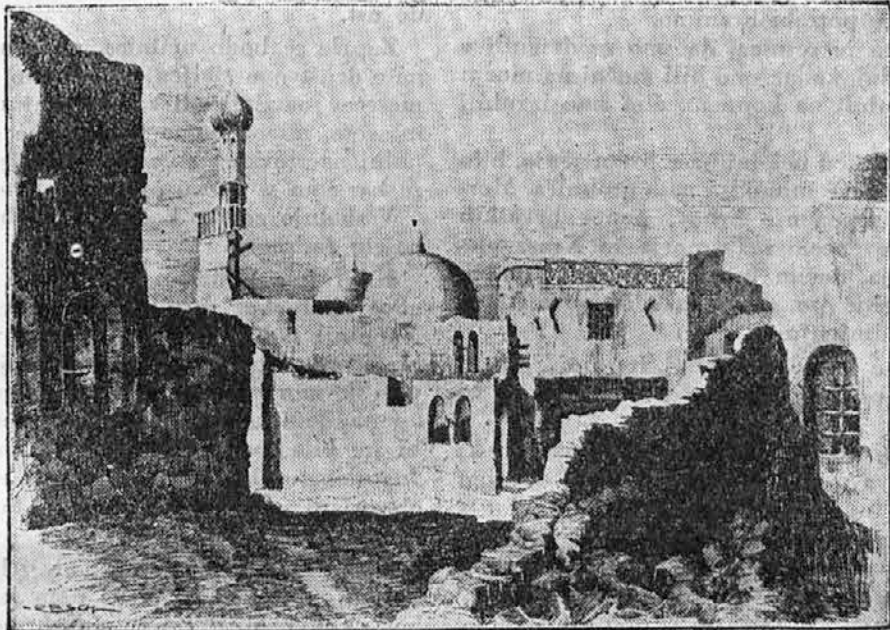
»Padlo mi je v oči, da so bili vsi čuvaji ubiti na istem mestu — pred kaminom. Zato sem, ko si bil ti na smučeh, preiskal kamin in sem našel dve mali okrogli odprtini. Ko sem skozi nji vtikal leseno palico, sem odkril zadaj prazen prostor. Kamina odmakniti pa nisem znal in stal sem pred uganko: kako ti beli vragovi ubijajo, kako prihajajo listi v sobo in kdo so morilci. Sklepal sem, da pride smrt skozi ti dve luknjici. Nekaj mora biti vrženo skozi nji, ali pa je to sunek z dolgim tenkim orožjem. Hotel sem napraviti poizkus in se izpostaviti, toda s trdnim sklepom. Vzel sem velik kos pločevine, ki naj bi služil za vezanje zlomljenih smuč in si pod bluzo napravil oklep. Povedati ti tega nisem hotel, ker bi mi ti najbrže odsvetoval, ali pa se hotel izpostaviti sam. Zaupal sem se pločevini, ker sem vedel, da na truplih umorjenih čuvajev ni bilo nobene rane. Torej morilno orožje najbrže ni bilo veliko. Zdel sem se pa splošno samemu sebi malo smešen, toda kar je sledilo, je potrdilo moj sum.

Sedel sem skoro stalno pred kaminom pri mizi in čakal. Onega večera začujem nenadoma za seboj rahel škrt in nekaj nalahno udari v moj zavarovani hrbet. Razumel sem. Malo sem počakal in nato padel s stola, da so bili morilci

Za arabsko vas, ki nam jo kaže slika, so izdali 30.000 mark, kar je okrog pol milijona dinarjev. Same tehnične naprave stanejo torej ogromne vsote denarja, koliko pa znašajo potem še plače igralcem! Za en film dobi umetnik, ki ga občinstvo rado gleda, okoli 800.000 Din, torej naravnost bajne vsote, ki si jih prisluži res s trdim delom, vendar pa precej hitro.

Filmska tehnika napreduje danes v hitrem tempu. Izpopolnjujejo se naprave, izboljšujejo filmi in že se izgotavljajo prvi barvni filmi. Dolgo ne bo, ko bomo gledali plastični film in kaj novega.

Jugoslavija stoji v tem delu modernega napredka precej daleč. Celotno Bolgari so nas že prehiteli. Kot že omenjeno, so pred kratkim izdelali z lastnimi sredstvi prvi film v svojem jeziku. Mi razen nekaj ponesrečenih poizkusov nhimamo še ničesar, čeprav bi po številu prebivalstva, kot tudi po številu kinov to že lahko storili pred njimi.

Arabski kotiček na ozemlju filmskega mesta

prepričani, da sem mrtev. Nato sem se splazil iz sobe ter se skrival v podstrešje, kjer sem si že preje uredil gnezdo in vrtal luknjo v strop, skozi katero sem lahko opazoval sobo, da odkrijem, kako prihajajo lopovi v sobo. Obenem sem bil neviden in kakor vidiš, so bili prepričani, da sem mrtev. V bluzi sem našel zmrznjeno smrekovo iglico, ki pa seveda ni prebila pločevine. Zato sem na vrstico privezal žebelj in ga tebi v opozorilo spustil ob okno, kadar si sedel pred kaminom. Končno sem pričakoval, da se je odprl kamin in je stopil belo oblečen človek, ki je napisal tebi v strah tale zadnji del Mac Linovega dnevnika. Sedaj sem vedel, kje je vstop v kraljestvo duhov iz krvi in mesa, pa čeprav sem se nalezal putike na tem prokletem mrzlem podstrešju. Ponoči si mi sledil skozi kamin, to je vse.»

Zon je v občudovanju strmela v prijatelja.

»Prekosil si me, prijatelj Neil. Toda povrnem ti nekoč«, je v šalo dostavil, »to, da si načrt izvedel brez moje vednosti.«

»Ali je zdravnik v tebi že odkril, kakšna tekočina je v steklenički«, je vprašal Neil.

Zon je vrtel med prsti malo stekleničko.

»Strup, ki ga v Indiji pridelujejo iz semena kačjega jabolka. Najmanjša količina, ki prodre kožo, zadostuje, da človek umre kapi popolnoma slične smrti.«

»Ta stvar bi bila zopet za nama«, je dejal Neil.

»Mhm«, je zamišljeno dejal Zon in postrani pogledal tovariša, ki je s svojo neobičajno zgo-

Ko sem pred kratkim govoril z režiserjem Novakom, našim rojakom, ki je vodil režijo bolgarskega zvočnega filma »Vojvoda Strahil«, mi je omenil, da ima Jugoslavija za uspešen razvoj filmske industrije prav vse pogoje. Nedostaja nam le nekaj mecenov, ki bi hoteli orati ledino, kajti potem bi šlo gotovo vse naprej, da bi tudi na tem polju naša mlada Jugoslavija uspešno tekmovala z ostalimi narodi.

Uganka

Mršave postave je in brez glave. Vpliva slabo na razpoloženje. V poznih spomladanskih mesecih ima mnogo skupnega s frčanjem pa ne frči. Barve je navadno rdeče. Prebiva v ozkem prostoru in ljubi družbo. Spola je ženskega ali moškega. Ima sovražnikov, vendar je zelo trdoživ. Kaj je to?

(Rešitev na eni izmed naslednjih strani)

vornostjo izdajal slabo vest, ki jo je imel radi postopanja na lastno pest.

»Sedaj pa preiščiva domovanje belih lopovov in obiščiva jetnika«, je rekel končno. Dvignila sta se.

* * *

Jutro je našlo na poti v dolino tri potnike. Dva sta bila v jahalnih hlačah in bluzah, tretji pa je bil oblečen v temne smučarske hlače in ohlapen vetrni jopič.

»Torej obiščemo še profesorja Rallsa in mu razložimo zagonetko njegovega observatorija«, je vprašal Swels.

»Da«, je rekel doktor Zon, »to je zadnje poglavje. Vojaki so zasedli observatorij. Ujeti »beli duh« bo nato še odgovarjal pred sodiščem, toda to itak ni več zanimivo.«

»Profesor Ralls bo proketo debelo gledal«, je po kratkem premolku rekel Neil. »Radoveden sem, če se ga njegova pedagoška bolezen še drži.«

»Mnogo hrupa bo vzdignilo odkritje morilskega gnezda na Planini Smrti«, je pripomnil Swels. Z nekako zavistjo je dejal: »Prineslo vama bo mnogo slave. Detektiv Swels pa je bil zopet čisto malo prepozen, kakor vedno.«

Zon in Neil sta se spogledala. Torej tiči v tem suhem bitju tudi častihlepje in zavist.

»Ali se spominjate hrupa«, je nadaljeval Swels, ki ga je pred osmimi leti vzbudilo odkritje ameriške ponarejevalne družbe, ki je skoro uničila valuto Združenih držav? Dve leti sem bil ponarejevalcem na sledi in ko sem jih končno izsledil, jih je uro pred menoj slučajno odkril

Milena Vrčon:

Na Holandskem, v deželi vrtov in mlinov na veter

(Nadaljevanje in konec)

Ko se od Kölna, velikega nemškega mesta, postavljene tam, kjer se ozka soteska Rena razširi v veliko severozapadno nemško ravan, voziš mimo Düsseldorfa in Wesela v severozapadni smeri proti Emmerichu in Eltenu na nemški ter Zevenaaru na holandski strani, ne občutiš takoj prehoda iz ene v drugo državo. Čim pa se vlak pomakne iz prijazne obmejne postaje Zevenaar proti Arhemu in zaide med dva, do pet in več metrov visoka nasipa na obeh straneh železniške proge, se zganeš ob misli, da si sedaj zares že na — Nizozemskem. Železnica ni namreč vsekana v kak visok greben ali hrib, temveč je speljana po sami ravnini, ob straneh pa obdana z varnostnimi nasipi, ki naj jo varujejo pred vodo. In ko prideš iz te umetne soteske spet na plan, te holandska pokrajina takoj pritegne nase.

Ravnina, ki se daleč v daljo razprostira pred tvojimi očmi, ti mami pogled s tisočeriimi svojimi posebnostmi, tako da že ob prvem prestopu na holandska tla izgubiš s seboj prinese pred sodok o enoličnosti holandske zemlje. Holandska ravnina je ravnina posebne vrste. Kakor drugod, kjer ti obzorja ne zastirajo gore, se ti tudi tu pogled izgublja v neizmerni dalji, toda vmes te moti in priklepja nase lepota narave in neba. Dasi sem do prestopa holandske meje prebila že dan in noč v vlakcu in sem bila od neštetihi novih vtisov zares že močno utrujena, sem tu pod vplivom novih lepot in novih spoznanj premagala spanec in utrujenost. Zdaj se je oko ustavilo na prvih steklenih cvetličnjakih, ki so z njimi polja dobesedno posuta tako, da se zde, kakor da bi rasli iz same zemlje; zdaj sem nekje v dalji vlovila prvi mlin na veter in nato štela drugega za drugim, kakor šteješ včasih zvezde na nebu; prej s tem, da so svoje hiše zidali na umetnih zdaj zaželela zdrčati po mirni gladini številnih kanalov, kjer so stali in pluli čolni in ladje vseh vrst; zdaj spet občudovala na poseben način grajene slikovite mostove vseh mogočih velikosti in snežno bele barve, pa so že prve vile Arnheima, mesta čudovitih vrtov in bujnih nasadov, z lepimi sprehajališči v parkih, podobnim gozdovom, zgoštile moje prve vtise o Holandski v mavrično pestrost čudovitega prelivanja vseh mogočih barv, med katerimi imajo tudi hiše svoj poseben barvni ton, ki se živo vtisne v spomin: rdeča barva opeke z živimi oknicami v belem in rumenem barvnem odtenu, s katerima se mešajo še vse mogoče barve cvetlic, ki ni brez njih nobena hiša.

Potem pa zdrčiš spet v udobnem vlakcu v pokrajino, kjer te vedno znova in znova pozdravljajo tvoji novi znanci — holandski mlini na veter. Spet sečeš v diru vlaka kanale, ki so polni življenja, občuduješ krasno urejene ceste in poljske poti, ki so vsaj iz opeke, če ne iz asfalta, kakor pri nas ulice v mestih. Na njih pa ne vidiš pešca, kajti na Holandskem se vse vozi: z avtomobilom, motorjem ali vsaj navadnim kolesom. Kar mimogrede naj vam povem, da ima osem milijonov prebivalcev, kolikor jih prebiva v tej državi, štiri milijone koles. Navadni vozovi, kakor jih vidimo pri nas, so na holandskih cestah zelo redka prikazen.

Tako se ti v treh urah vožnje od holandske meje do prestolnega Haaga, ki je že čisto blizu Severnega morja, menja slika za sliko v neprestanih spremembah in bi bil zato tudi za utrujenega popotnika greh, prespati vso to neznanu lepoto.

Holandska je majhna država. V nekaj urah jo prevoziš z vlakom v širino in dolžino, saj znaša njena širina, merjena od vzhoda proti zapadu, komaj dvesto kilometrov, in njena dolžina, mer-

jena od severa proti jugu, dobrih tristo kilometrov. Po svoji površini je več kot šestkrat manjša od naše države. Toda na tem majhnem ozemlju je, rekla bi, kar na kupu zbranih toliko zanimivosti in lepot, da se ti zdi, ko jo bliže spoznaš, večja od svoje zunanje podobe. Zaradi treh svojih posebnosti te že na prvi mah povsem osvoji: najprej zaradi svoje izvirstnosti, ki pa je vendar tako velika, da krije v sebi vse, kar si tvoje oko poželi; in končno zaradi čudovite ubranosti med preteklostjo in v novo življenje povezano sedanost. Stara Holandska se meša z novo, ne da bi jima to bilo v kvar. Stare stavbe se pomešane z novimi na tako neprisiljen način, da se ta dvojnost na zunaj povsem zabriše in napravlja vtis ubrane enote.

Bolj kot vsi ti zunanji vtisi, ki jih nabereš po Holandskem v enem samem zaletu od nemške meje do severnega morja že v dobrih treh urah, se čez čas, ko že od bliže spoznaš tajnosti holandskega življenja in ustvarjanja, izobliči tvoj najgloblji vtis: čudovita urejenost zemlje in kanalov te na vsakem koraku spominja na načloveško borbo holandskega naroda proti svojemu največjemu naravnemu sovražniku — vodi, kateri je zemljo takorekoč sproti »kradel«.

Te borbe nam ne more danes opisati nobeno, še tako spretno pero, kajti ni je številke, ki bi mogla vzbuditi v nas, ko gledamo samo vidne uspehe te borbe, ne da bi jo bili sami sproti tudi doživljali, kakor so jo doživljali Holandci, predstave do njih doživetju. Mislim, da je to borbo z vodo najlepše izrazil preprost holandski človek sam, ko je razlago o nastanku sveta takole po svoje spremenil: »Bog je ustvaril nebo in zemljo, vendar z izjemo Holandske, ki so jo ustvarili Holandci sami.« To zanimivo ljudsko razlago so ponekod tudi takole predrugačili: »Bog je ustvaril morje, Holandec pa je temu morju napravil obalo...«

Holandec je svojo domovino v pravem pomenu besede »ustvarjal« dolga stoletja in jo prav za prav še danes »ustvarja«. Ogromna izsuševalna dela ob Sojderskem jezeru severno glavnega mesta Amsterdamu so samo nadaljevanje tega, česar se je bil iznajdljivi Holandec lotil že pred tremi stoletji. Kos za kosom je holandski narod z izsuševanjem iztrgal morju približno osmi del današnje suhe zemlje. Tolikšen del današnje holandske države je bil namreč

pred tremi stoletji pokrit še z jezeri in močvirji, ki jih je le ozek pas suhe zemlje ločil od Severnega morja. Danes pa so tu najrodovitnejši predeli Nizozemske in na nekdanjem morju so vzrasla iz tal številna mesta, kjer nas samo še kanali spominjajo na izvor te celine.

Proti stalnim morskim poplavam so si že stari prebivalci današnje Holandske pomagali najvzpetostih ali pa so se proti morskim valovom zavarovali z nasipi, ki so jih gradili vzdolž morske obale. Šele v srednjem veku so pričeli misliti tudi na izsuševanje preplavljene zemlje. V preteklem stoletju so z izsušitvijo velikega Haarlemskega jezera pridobili okoli stoosemdeset kv. km. suhe zemlje. Tu so danes cvetoča Holandska mesta, med katerimi je tudi prestolni Haag z okoli pol milijona prebivalci. Bolj na severu je znamenita Haarlem, ki spada s svojo »rožno dolino« (Bloemendaal) med najlepše kraje Evrope. Ta predel Holandske se danes upravičeno imenuje »vrt Evrope«, saj je tu sedež znamenite cvetličarske obrti, ki se ponaša zlasti s svojimi tulipani posebne vrste.

Težko je z besedo opisati lepoto cvetnih polj, ki jih oko nikoli ne more vseh zajeti. Samo slikar bi vsaj približno lahko vjel na platno slikovito pestrost čudovitega prelivanja barv teh rožnih poljan, ki se raztezajo zlasti med vseučiliškim mestom Leidenom in že navedenim Haarlemom in ki so posebno bogata v krajih Lisse in Lillegom. Kako prijetno se te dojme nasprotje med poljem temnobarnih hijacint in poljem živobarvnih tulipanov, ki se v tej čudoviti ravnini objemajo v pihu vetra. Kdor je kdaj videl in zajel vso to lepoto s svojimi očmi, se ne bo čudil privlačnost, ki jo ima ta pokrajina ne le za Holandce same, temveč tudi za popotnike iz drugih držav in iz vseh delov sveta, ki jih je ob cvetju tulipanov in hijacint toliko, da so jih polne vse ceste in vodne poti. Iznajdljivi Holandec je ta del svoje domovine zares spremenil v pravi cvetlični paradiz. Razen tulipanov, ki jih je začel gojiti že v 17. stoletju, goji še vse mogoče druge vrste najzlahotnejših cvetlic, ki v tem čistem ozračju in ob pogostem deževju, še bolj pa ob veliki spretnosti in skrbnosti holandskih vrtnarjev sijajno uspevajo. Cvetlice so Holandcu bogat vir dohodkov, saj so znane po vsej Evropi, kamor jih naglo prevažajo z letali.

Vendar ne smete misliti, da goji Holandec cvetje samo zaradi kupčije. Smisel za lepoto, pestrost in slikovitost mu je prav tako prirojen, kakor mu je prirojen smisel za red. Smisel za lepoto mu je dal tudi ljubezen do cvetlic. Holandec jih neguje povsod, ne samo na polju in na vrtu okoli hiše, temveč tudi v hiši sami, v vasi, v trgu in v mestu. Kakor so slikovita polja tulipanov in hijacint med Leidenom in Haarlemom, tako imata svoje posebne čare tudi Arnhem in Haag. Ko se v bogatem Wassenaaru sprehajaš po čudovito izpeljanih asfaltiranih poteh sredi samega zelenja in med tisoči vil, se ti zdi, da si se za hip umaknil iz mrkega sveta v svetli paradiz.

Vso to pestrost in slikovitost pa si je ustvaril Holandec sam s svojo vztrajnostjo in pridnostjo, saj je v zadnjih tristo letih »ukradel« morju okoli tritisoč šesto kv. km. zemlje, ki jo je oplemenitil z delom svojih rok in našel v njej vir svojega življenja. Vsa vztrajnost in pridnost pa bi mu v strašnem boju z vodo prav nič ne pomagala, ako bi ne bil znal izrabiti v svoje namene čudovite naprave, ki se popotniku zdi le okrask holandske pokrajine — mlina na veter. Holandski mlini na veter pa niso holandskega izvora. Njih pomen so Holandci spoznali za časa križarskih vojn na vzhodu, od koder so to napravo prenesli na svoja tla in ji dali obliko, ki najbolj odgovarja potrebi, kateri sedaj služi.

Holandske si danes brez njenih slikovitih mlinov na veter ne moremo misliti, kakor ne naših vasi brez kozolcev. Koliko holandskih in tujih

**TOVARNA
KREDE**

šolske,
krojaške,
signirne
in šumske

priporoča svoje izdelke

BULC & CO
Jugokreda, Mirna

Holandke v krilih iz liča

pesnikov in pisateljev je že opevalo te *ko skala trdne zgradbe*, ki nekam dostojanstveno stoje na križiščih kanalov in sredi zelene preproge melkih travnikov proseče iztezajo svoje dolge »roke« — loparje — vetrovom naproti, da ulove sleherno njihovo sapico. Njih debelo zidovje, v katerega so v nadstropjih liki očesa vdolbena mala okenca, je že vse oblizano od vetra in dežja, kateremu je že stoletje izpostavljeno. Prve mlina na veter so namreč Holandci postavljali že pred dobrimi petimi stoletji, okoli leta 1400. Novih sedaj ne grade več, ker so te okorne in stare, dasi ljubke naprave, že popolnoma izpodrinili novi, parni in električni mlini. Vsi na služijo sedaj enemu samemu namenu: *odvajanju vode iz kanala v kanal*, urejanju višine vodne gladine v kanalih ter namakanju polj in travnikov, ki leže na obeh straneh kanalov in ki so po njih razdeljeni na »parcele«, kakor pri nas po plotu ali nametanem kamenju. Kot bele niti dele kanali Holandsko, na majhne koščke zemlje, ki jim pravijo tam »polder«. Na križišču kanalov stoje nemo in veličastno mlina na veter. Iz evnega »polderja« v drugega pa te vodijo slikoviti mostovi, ki so pri večjih kanalih primerno in na poseben način dvignjeni, tako da se pod njimi neovirano lahko vrši vodni promet, ki ni na Holandskem nič manj razvit od cestnega ali železniškega. Povsod imaš občutek, da se ti navzlic vsem ogromnim količinam vode nikjer ni treba bati, da bi zagazil v mlakuže in utonil. Ljubko šumljajočih potokov, kakor se penijo med našimi skalami in vijejo po naših dolinah, Holandska ne pozna. Ima pa svoje kanale, ob kanalih mlina na veter in slikovite mostove, ki jih samo Holandec zna graditi v tako ljubki obliki.

Ob novih parnih in električnih mlinih se zde stari mlina na veter kot uboga kljuseta, ki so dogarala. *Kdo ve, ali bodo dočakali še eno stoletje?* Skoro gotovo — ne! Nekaj pa bo od njih ostalo tudi tedaj, ko bodo davno samo še kup razvalin: *ostal bo spomin na njih pomoč človeku v njegovem težkem boju z naravo*, ki ga bo Holandec še dolgo morda zmerom nosil v sebi, zgodovina pa prenašala iz roda v rod. Ko bo kateri izmed vas pohitel k tem mrkim stražarjem na holandski ravnini, naj pomisli, da so te stare zgradbe lovile sape neba, da bi ž njih pomočjo usidrle človeka na zemlji, kakor je njih usidral človek na njej. *Holandcu je mlin na veter njegova druga*

podoba. Kakor mlin, tako je povezan z zemljo tudi Holandec in kakor mlin s svojimi »rokami« sili v nebo in iz njega lovi potrebne vetrove, tako se tudi Holandcu hoče vedno le navzgor, da bi zajel novih sokov za svojo rast...

Holandski pisatelj je o mlinu na veter z občutkom najglobljega spoštovanja napisal besede, ki se v nje vsakdo zamisli sredi holandske ravnine: *»Dobri mlina Holandske, ki se še danes z neutrudljivimi rokami vrtite v čudoviti enakomernosti sredi tišine naših polj in rišete slikovite sence na razgibanem nebu holandskem, dobri mali mlina, kako velika je vaša slava!...«*

Student

Če predpostavimo, da je šola koristna ustanova, potem pogledjmo, kaj nudi piflaču in kaj nudi zabušantu. Mislim, da koristi piflaču v toliko, kakor mu koristi jutranji in opoldanski sprehod. Kajti, če bi ne bilo šole, bi piflači tičali ves ljubi dan doma in buljili v knjige. Tako jih pa žene strah pred neopravičeno ali opravičeno uro v šolo. Ta dva sprehoda sta pa menda tudi edini dobrini, ki jih ima piflač. Nasprotno bi zabušant poginil od dolgega časa in brezdolja, če bi ne bilo šole in pouka. Kot sem že v prejšnjem članku poudaril, hodijo notorični zabušantje v šolo radi pavz. Toda tudi pavze ne morejo zadovoljiti razvajenega okusa. Saj med pavzo jim je prva skrb, priboriti si prostor v oddelku koncem hodnika in tam v miru pokaditi polovičko cigarete ali v žargonu »polko«. Pri kajenju se ne ozirajo dosti na cigaretino ime. Drže se pravila: »Naj bo Drava, naj bo Zeta, samo da je cigareta!« Prva skrb osmošolcev je, da pokradejo po ostalih razredih gotove ključce, kajti če se jih tlači v enem samem oddelku osem do deset, sploh ne veš, da kadiš, ker je ves zrak okoli tebe sam dim. Najhujša kazen za kadilski razred je, če je v istem nadstropju kaka tretja ali četrta šola. Ti nižješolci ti zavohajo že neprižgano cigareto. Če pa kadiš »švejska« (ugasnjena in zopet prižgana cigareta), se mladina kar duši. Ven-

dar je ta navada tako ukoreninjena, da je ne morejo niti zatreti z najhujšimi preganjanji in grožnjami. Sramota je za razred od pete naprej, če nima v svoji sredi »rauharja«. To velja zlasti za sedmošolce. Nekdaj je živel na vseh srednjih šolah lep običaj izročanja stranišnega ključca. Sedaj propada in se je ohranil na dostojni višini le na L. drž. real. gimnaziji, pa še tu je nevarnost, da letos zaspi. Ta slovesnost ima točno določen ceremonijal. Vršijo se 15. maja med glavnim odmorom. Sedmošolci izberejo iz svoje srede najzmožnejšega (prvi pogoj je: biti mora rauhar!), ki ključce prevzame. Osmošolci prikorkajo v gosjem redu v sedmi razred. Razvrščeni so pa takole: spredaj gre godba (pri nas vijolina, orglice in kitara), za njo gre veliki rauhar, ki nosi na lepi blazinici pozlačen ključ, katerega obroč je ovit ali z rožami ali pa s trnjem, kakor je pač bila usoda naklonjena rauharjem. Na levi in desni stopata nadrauharja s prižganima svečama. Tej trojici sledi lakaj, ki nese poslovilno pesem. Za tem se zvrste zabušantje, ki igrajo na glavnike in za njim ostala piflaška raja. Pri vratih sprejme ves sprevod bodoči veliki rauhar. Nato vsi vstopijo. Sedmošolci se posedejo poklopih in odpro usta na stežaj. V tem zaigra godba maturantsko himno, ki jo poslušajo vsi stoje. Sedaj se prične najslavesnejši del.

Veliki rauhar položi na kateder blazinico s ključem, nadrauharja postavita ob njo sveči in lakaj poda velikemu rauharju pesem. V razredu nastane grobna tišina. Veliki rauhar prične čitati vzpodbudne verz:

Ostali zvesti smo tradiciji stoletni
In vam prinesli sveti ključ.....

Nato se prvi del zaključí takole:

Sedaj, ko smo o tem vas poučili
Na vrsto vaši pridejo profili...

Drugi del vsebuje zabavljece na posamezne študente in njih navade. Sicer prekinjajo recitacijo ogorčeni protesti, huronsko vpitje in satanski krohot ali veliki rauhar neusmiljeno nadaljuje: Ep se končuje z vzpodbudnimi nauki in nasveti.

Nato veliki rauhar zapriseže novega, ki mu mora obljubiti in priseči na ključ, da bo varoval rauharske interese in čimbolj pospeševal to lepo navado. Za konec zaigra zopet godba himno, ki jo osmošolci pojejo. S tem se ta izročitev zaključí.

Osmošolci pa prirede poslovilen večer pouku. Zvečer se zbera na kakem kraju, kjer »Bog roko ven moli«. Piflači sede zase in pijejo malinovec, ostali študentje pa pijejo vino. Cigaret se skoro ne sme kaditi. Ta večer so na vrsti cigare. Star običaj je, da trči vsak z vsakim in vedno izpije kozarec. S to navado je zagotovljeno dobro razpoloženje. Sploh ta večer postanejo še piflači simpatični, kljub temu, da pijejo malinovec (hvala Bogu, da ga!). Ti pomagajo tovarišem prazniti želodce in jih zjutraj vozijo domov.

Po 15. maju postanejo šole puste in prazne. Iz njih izgine še tisto malo dobre volje in zabave, ki se je držala maturantov. Oživi šole, ko se prične matura. O tej pa raje ne pišem, ker itak nihče ne verjame, da je le mešanica sreče in namazanosti jezika. M. Charme-čik.

Rešitev uganke:
Enica — cvek

Res ljubezen do živali

Neko društvo za varstvo živali je spravilo v promet lovske pasti, kombinirane z majhnimi posodami strupenega plina, ki začne avtomatično uhajati, kadar se sproži past.

Mala zelena papiga

To ni vesela zgodba.

Na Hugliju se ne doživi nič veselega in naša ladja je ležala na tej reki že dva dni kot pribita na polovici poti med Kalkuto in morjem.

Kapitan je naložil železo, več železa, kot nam je bilo ljubo. Zato se je pogrezal *Capirat* pregluboko in pilot je bil previden. Nič ga ni mškalo, da bi radi šestih nepotrpežljivih potnikov nasedel z ladjo na pesek in izgubil svojo službo. Piloti iz Kalkute so najboljše plačani piloti na svetu, kajti Hugli je težavna reka in njegove peščine neprestano potujejo. Vsako miljo je bilo treba meriti globino, voziti cikeak in se obratovati; to je že cirkuška umetnost. Toda za to dobi kalkutski pilot 2500 rupij mesečno in poleg tega še posebne nagrade.

»Kdaj boste vendar prišli z mesta«, je zagodrnjal mršav star Anglež pilotu.

»Kadar bo prišel prihodnji val ali še pozneje.«

»Torej še eno noč v tej prokleti soparici«, je zakričal stari.

Ostali smo bili preleni, da bi se prepirali; sedeli smo v brezvetrni vročini in s strahom mislili na naslednjo noč.

»Koliko bi utegnili biti do obale?« je vprašal dečko debelega holandskega zakonskega para, lastnika čajnih nasadov, ki je potoval v Durban.

»Dve milji, sinko. Mogoče nekoliko manj!«

»Ali mislite, da morejo moskiti leteti dve milji?«

»Bojim se, da. Prokleta dobro letijo. Danes ponoči sem dobil ena in trideset pikov kljub vsem kadilnim svečam in amonijaku.«

»Vrag naj vzame to deželo«, je preklinjal suhi Anglež. Mi smo mu na tihem pritrjevali.

»Rad bi samo vedel, zakaj se te-le barake nasproti imenujejo 'Dijamantni pristan'! 'Vas mrzlice' ali 'Gnezdo nesnage' naj bi se imenovala!«

»Ko bi vsaj mogel nazaj v Kalkuto!«

»V Kalkuti«, sem se vmešal, »je cestni asfalt tekoč kot juha, konji izvoščkov imajo tropske čelade na glavi in stražniki že nekaj tednov nosijo sončnike namesto pušk.«

»Toda tam so vsaj mreže proti moskitom V naših kabinah nas bodo požrli pri živem telesu!«

»So pač narejene za morje in ne za Hugli«, je skušal omiliti debeli Holanec.

»Razen tega je papiga zopet vso noč krakala,« se je jezil stari Anglež dalje, »sramota je, da nas sme še ta žival motiti!«

Odkar smo odplovili iz Kalkute, je bila papiga (mlad, komaj operjen ptič, last sobarja domače posadke) predmet sovraštva suhega Angleža. Žival je pač padla iz gnezda, ko jo je rjavi mož našel v Majdanu, velikem kalkutskem parku, kjer podnevi mrgoli papig in ponoči letočih lisic. Sedaj je sedela papigica v surovi pločevinasti kletki tik fino grajene žičnate kanarčkove kletke, ki ga je prinesla na krov holandska družina. Kadar je pričel kanarček peti, nas je stalo vseh šest potnikov okoli njega in ponujali smo mu sladkor. Če pa se je mala zelena papigica oglasilo s svojim lačnim krakanjem, se je k njej priplazil samo sobar in ji zamašil krivi, še rožnati kljun s kuhanim rižem. Delal je to z ljubeznijo. Njegova robata mornarska roka je postala pri tem čisto mehka. Tudi ni nikoli pozabil zavarovati vrata kletke, kajti ladijska mačka se je plazila okoli obeh ptičev z iskričimi se očmi.

Bila je edina, ki med rumenim in zelenim ni delala razlike, čeprav je bil eden last belega »sahiba«, druga pa samo rjavokožca. Mačka bi oba popolnoma nestransko požrla: bilo bi ji pač več za meso, kot za barvo.

»Ne razumem, zakaj trpi kapitan to gnusobo na krvu«, je predel stari Anglež dalje svojo nit.

»Vprašajte ga«, je menil debeli Holanec, ki je zopet napravil poizkus, da bi se z whyskijem ohladil.

»Pravi, da je to njegova stvar. Mož ima vse prej v glavi, kot svoje potnike.«

»Potem pa recite sobarju, naj vzame kletko s krova.«

»Hvala, nimam navade, da bi se menil s črnici; sam si bom pomagal!«

Mrki Anglež ni bil slab človek, gotovo ne. Gledal sem ga, kako se je ure dolgo igral z malo holandsko damo, čeprav ga je to očitno dolgočasilo. Toda bil je še stare šole tu v Indiji, iz časa, ko je bilo služabniku-domačinu prepovedano celo pozdravljati svojega belega gospoda. Kajti tudi najvdanejši pozdrav predstavlja neke vrste zaupnost. Rumena barva Angleževega obraza je tudi kazala, da trpi stari na zelo nevarni vrsti malarije.

Z naših zavodov

Ptuj

V dneh od 16. do 18. maja se je vršila v Ptuj prva letalska razstava, ki jo je priredila ptujška jadrarno-letalska skupina, ki sestoji v pretežni večini iz dijakov tukajšnje gimnazije.

Poslili smo mariborsko jadrarno skupino, da nam je za razstavo poslala šolski aparat »Zögling« s kabino, ki je predvidena za »B« izpit. Aeroplan je vzbujal občo pozornost in zanimanje. Poleg aeroplana je bilo razstavljenih tudi 6 modelov, od katerih je bil eden motorni, ostali pa jadralni. Razstavljenih je bilo veliko število slik z jadrlnih tečajev, različni tipi jadrlnih in motornih letal, mnogo slik v akvarelu in grafitu, ki so predstavljale moderne vojne aeroplane od lovcev do najtežjih bombarderjev, dalje šablona za izdelavo šibkih krilnih reber za podprti del krila, nekoliko že izdelanih šibkih in močnih krilnih reber za samostojni del krila itd.

Za vodnike po razstavi so služili dijaki sami, ki so posetnikom razlagali ustroj letal.

S to razstavo smo hoteli zainteresirati tukajšnje prebivalstvo za ta lepi sport, ki ne vzgaja samo pilotov, marveč plemeniti tudi duha.

Dne 8. maja zvečer je priredil PJS na našem zavodu svojo vsakoletno akademijo s peštrim sporedom: s telovadnimi, pevskimi in recitacijskimi točkami.

Zlasti je ugajala glasbena točka, ki jo je odlično odigral na vijolini s spremljevanjem klavirja Zidarič Boris (VIII). Igral je Seitzev koncert v a-molu s prehodom v g-dur. Zelo je navdušila s svojim nežnim sopranom Gizela Kovač (VI), ki je zapela pesem »Daleko me biser mora« iz Tijardovičeve operete »Mala Floramy«. Na klavirju jo je spremljala Nada Vrečko (V).

Nastopiti bi moral tudi moški oktet toda radi obolevnosti treh članov je točka odpadla. V nadomestilo je zapel gospod profesor Rus Vilko dvojce pesmi, za kateri je bil nagrajen z burnim aplavzom.

Akademija je zelo lepo uspela tako v moralnem, kot v materialnem pogledu. Dobljeni denar je namenjen revnejšim podmladkarjem, da se bodo mogli udeležiti izleta na morje.

Tuto.

»Da, sam si bom pomagal«, je poudaril.

»Ne storite tega, sobar visi na živali,« je svaril Holanec.

»Žival na živali«, je dejal posmehljivo Anglež in s tem je bil pogovor končan, kajti steward je pozvonil k obedu. ... Moskitom pot v resnici ni bila predolga. Toda tudi brez njih bi v razžarjenih kabinah ne mogli zaspati. Vsi smo bedeli, ko smo malo pred polnočjo zaslišali krik moža, ki je v veliki nevarnosti.

V luninem svitu smo videli mršavega Angleža, kako leži na krovu na tleh poleg prevrnjene papigine kletke. Na njegovem grlu je visel rjavi sobar, sklonjen, molčeč. Častnik, ki je imel stražo, je bil pred nami na mestu. Toda čeprav je bil mlad in močan mož, ni mogel odtrgati sobarja od Angleževega vratu. Dosti truda nas je stalo, preden smo ga ukrotili.

Stari Anglež je bil žilav. Čeprav moder v obraz, se je sam splazil v svojo kabino. Sobarja so uklenili in brzojavili v Diamond-Harbour po policijo. Ko smo zjutraj prišli k čaju, so sobarja že odvedli.

Najbrž je dobil kaka tri leta ječe; prej več, nego manj. Pri napadih na belce ne razumejo indska sodišča nobene šale. Zaslužil bi oni drugi, toda belec.

Kletko z malo zeleno papigo je ukazal kapitan vreči čez krov baš ko je pilot dal znak: »Počasi dalje!«

Ljubljana —

III. Državna realna gimnazija

Pretekli mesec se je vršila v šolski dvorani akademija društva »Šola in dom«. Akademijo je otvoril društveni predsednik, ki je očrtal njen namen. Čisti dohodek se bo namreč porabil za podpore revnim in pridnim dijakom. Po njegovem govoru je najprej mladinski zbor zapel himno III. državne realne gimnazije, nato pa še tri belokranjske kolednice Emila Adamiča. Za tem je spregovoril g. prof. Boje o materi, nakar so se zvrstile še ostale točke sporeda, ki so žele splošno odobravanje. Občinstvo, ki je napolnilo dvorano, je odhajalo z željo, da se slične prireditve še prirejajo.

Lahkoatletski miting

v Novem mestu

Pred kratkim se je vršil v Novem mestu lahkoatletski dvoboj med dijaki I. državne realne gimnazije iz Ljubljane in tukajšnjimi srednješolci. Ljubljančani so nastopili v svoji najmočnejši postavi, poleg tega pa so jim pomagali še Kosec, Bratouž in Pollak iz III. realne gimnazije. Kljub slabemu vremenu in terenu so bili doseženi odlični rezultati:

skok v višino: 1. Bratouž 169 cm; 2. Pollak 164 cm; 3. Zornada 159 cm (vsi Ljubljana);

skok v daljino: 1. Kosec 604 cm; 2. Ribičič 572 cm; 3. Zornada 568 cm (vsi Ljubljana);

tek 100 m: 1. Černe 12.0; 2. Vukšinič 12.1; 3. Hočvar 12.4 (vsi Novo mesto);

tek 1500 m: 1. Vovk (Novo mesto) 4:28; 2. Poljšak (Ljubljana) 4:32.4; 3. Osterc (Novo mesto) 4:35.8;

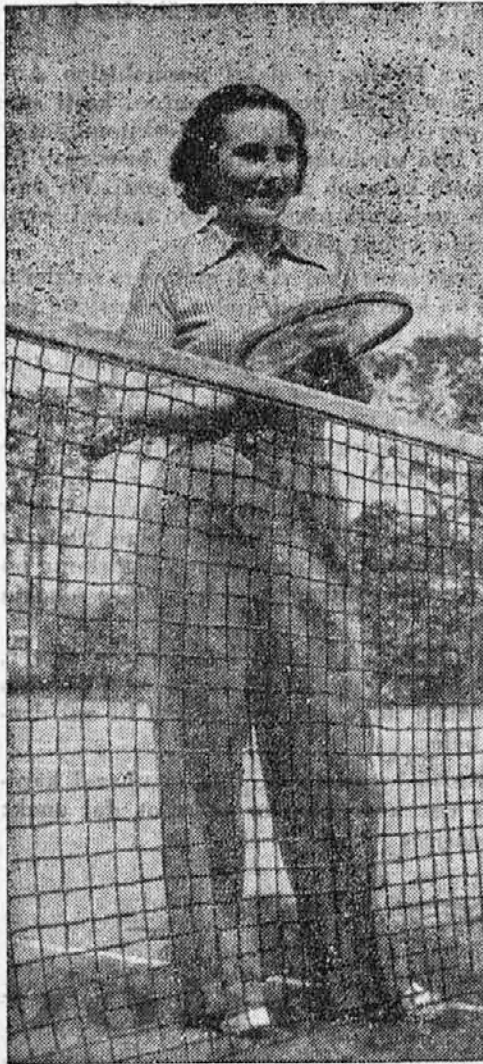
met diska: 1. Kosec (Ljubljana) 40.71 m; 2. Kisel 36.84 m; 3. Vukšinič (oba Novo mesto) 35.36 m;

met kroglice: 1. Kosec (Ljubljana) 13.39 m; 2. Kisel 12.99 m; 3. Košir (oba Novo mesto) 12.71 m (5 kg);

met kopja: 1. Kosec (Ljubljana) 46.66 m; 2. Černe 46.42 m; 3. Mauser (oba Novo mesto) 44.77 m.

Po točkah so zmagali Ljubljančani z rezultatom 36:27. Splošna želja je, da bi se podobna tekmovanja prirejala tudi v bodoče.

Našim prijateljicam filma

Lida Baarova

Marika Röck

Gustav Fröhlich

Carola Höhn

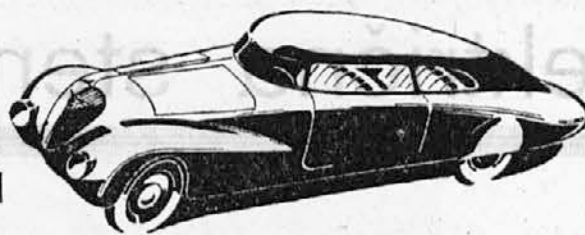
Pola Negri

Greta Garbo

Tehnični

obzornik

Največja leča sveta,

ki bo služila daljnogledu zvezdarne Mount Palomar — Kalifornija, se pravkar preizkuša. Slika kaže preizkuševalca z lečo in lučjo.

Letalo s parnim strojem

Brata George in William Besler iz Amerike sta zgradila letalo, pri katerem žene propeler namesto običajnega eksplozijskega motorja parni stroj. Letalo se je, kot poročajo, sijajno obneslo. Glavni podatki letala so naslednji: dvojni parni stroj razvija 150 Ks pri 1625 obratih na minuto. Pritisk pare, ki se razvija v enocestnem kotlu s prisiljeno cirkulacijo vode znaša 84 atmosfere. Stroj se upravlja popolnoma avtomatično, kakor navaden bencinski motor in je pripravljen oddajati energijo po 40 do 60 sekundah. Kuri se na nafto tako, da je obratovanje popolnoma tako, kot pri navadnih letalih. Parni stroj teče naprej in nazaj, kar je zlasti ugodno pri pristajanju, ker se takrat letalo zavira, s čimer se znatno skrajša izlet.

Moč orkanov

Strahotno razdejanje, ki ga je pred leti povzročil orkan v Portoriku, je zopet jasno pokazalo, kako velikanske sile so na delu pri takih naravnih pojavih. Že poprej so meteorologi izračunali, da je pri orkanu, ki je leta 1844, tri dni razsajal na Kubi, znašala povprečna moč vetra 475 milijonov konjskih sil. Če upoštevamo, da je trajal 72 ur, dobimo blazno številko 25,2 milijard kilovatnih ur. Da si moremo predstaviti silno delo, ki ga je orkan napravil, vzemimo za primer pet milijonsko mesto Berlin, ki je leta 1931. porabilo samo 1,35 milijarde kilovatnih ur električne energije. Energija tega orkana bi torej lahko 18 let krila potrebe električnega toka tega velenja. V kaloričnih centralah bi bilo treba za proizvodnjo tolikšne energije porabiti nad 17 milijonov ton premoga.

Motorji na pogon s sladkorjem

Čistilnice sladkorja često beležijo nevarne eksplozije sladkorja v prahu, kar je dovedlo marsikaterega konstrukterja na misel, da bi se dal izrabiti ta pojav pri gradnji motorjev. Motorji na premogov prah se prav radi tega niso mogli

uveljaviti, ker se v cilindrih nabira pepel. Sladkor pa izgoreva brez pepela tako, da bi »sladni motorji« lahko obratovali brez nadležnih motenj, ki se pojavljajo pri drugih strojih na pogon s trdimi gorivi.

Nazadovanje parne lokomotive

Industrijska statistika USA in Kanade kaže, da se je lani zgradilo v obeh državah le 222 novih parnih lokomotiv, nasprotno je bila povprečna proizvodnja v prejšnjih letih 1646 strojev. Namesto parnih lokomotiv se grade v čedalje večjem številu dieselske in električne lokomotive. Izgleda, da je parna lokomotiva definitivno prekoračila višek in se začela umikati strojem z drugimi pogonskimi sredstvi.

Pogreeljiva reševalna postaja v telefon. celici.

V Berlinu so uvedli, kot kaže slika novost na področju reševalne službe. S pritiskom na gumb se iz dna telefonske celice dvignejo zložena nosila ter vse ostale reševalne potrebščine.

Cestna razsvetljava z natrijevo lučjo

Že mnogo je bilo govora o prizadevanju fizikov, da bi današnja neekonomična svetila, ki nam dajejo svetlobo le v zvezi s toploto, zamenjali s takozvano mrzlo lučjo, to se pravi svetili, ki bi izžarevala res le svetlobne žarke. V nekaterih plinih in kovinskih varah se električni tok že precej ekonomično pretvarja v svetlobo. Največ izgledov imajo do sedaj svetila, v katerih lahko sveti segreta natrijeva para. Svetloba je jarko rumene barve in popolnoma homogena. Na Holandskem so zdaj za poskušajo uvedli novo razsvetljava na nekaterih cestah in se je sijajno obnesla. Barve se sicer v rumeni svetlobi slabo razločijo, tembolj so pa vidne oblike, kar je za varnost prometa itak glavni pogoj.

Nezmagljivi trezor

Graditelji trezorjev in vlomilci že od nekdaj tekmujejo med seboj. Čim se zgradi najnovejša absolutno varna blagajna, že najdejo vlomilci kakšno pot do nje. Ta večni krog bo morda posekalo novo tvorivo, pred katerim se bo morala razbliniti tudi najbolj rafinirana vlomilska umetnost. Gre za volframov karbid, to je spojino volframa in ogljika, ki je tako trd, da mu niti diamant ne more do živenga. Jekleni trezorji s to prevleko lahko kljubujejo najostrejšim sveldrom, kakor tudi plamenom varilnega aparata, ker se volframov karbid tali šele pri zelo visoki temperaturi. Vlomilci bi morda poskušali s kisljinami, ali prav tako brezuspešno, ker je snov kemično indiferentna.

Velikanski viadukt

Dasi ima New York na razpolago dve največji prometni zgradbi na svetu: Hollandov predor pod reko Hudson in Washingtonov most nad njo, se vendar čuti v New Yorku in Jersey City že spet zastoj. Samo država Jersey ima nad milijon avtomobilov in zelo živahne zveze s Filadelfijo in okoliškimi industrijskimi središči. Zato se je odločila, da zgradi za te kraje posebno cesto za avtomobilski promet. Cesta je morala prekoračiti reki Hackensack in Passaic, med katerimi leže veliki industrijski kraji tako, da je bilo treba premostiti vse supaj v primerni višini. V ta namen so zgradili 5 km dolg in 40 m visok jeklen viadukt, ki je veljal poldrugo milijardo dinarjev. Vsa cesta lahko obvlada cca dvajset milijonov osebnih in tovornih avtomobilov na leto.

POKAŽITE TO ŠTEVILKO
SVOJIM PRIJATELJEM!

Poravnajte naročnino na ček. račun št. 17.088!

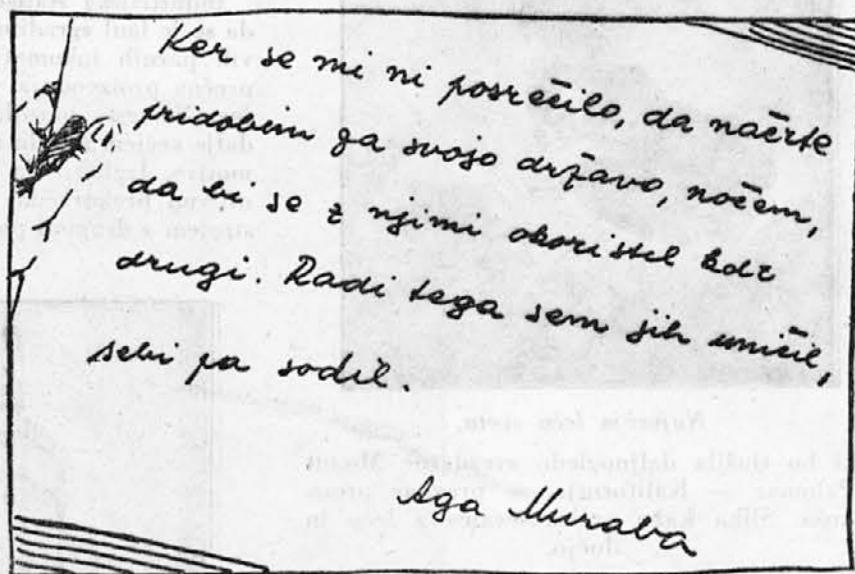
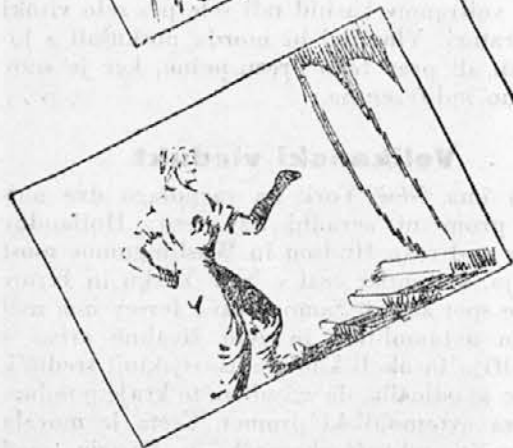
Danska poštna uprava je pravkar uvedla v svojih centralah nove brezžične pisalne stroje z avtomatično svetilnico.

Roman v slikah Električna stena Riše B. Kajin

Vsebina k slikam stripa:

Profesor Ivo, ki je po dolgem iskanju našel sled za vohomom, je vdrl v skrivnostno vilo atašeja — maharadže. Ko sta ga na vratih sprejela z noži njegova služabnika, ju je v

srditi borbi premagal in stekel proti sobi, v kateri je mislil dobiti maharadžo. Toda, ko je pritekel do vrat, je zaslišal strel iz samokresa. Planil je v sobo. Maharadža si je sodil sam. Pustil je pismo...

Letalstvo

Drobne vesti iz domače zemlje. V vsej državi se Aero-Klub prav pridno giblje. Prirejenih je bilo že več velikih letalskih prireditiv, kjer so sodelovala civilna in vojaška letala. V Skoplju je bil krst velikega klubskega letala za štiri potnike. Krsta in prireditve se je udeležil tudi Ljubljanski Aero-Klub z letalom D. H. »HORNET« in dvema delegatoma. Novi Sad je tudi priredil veliki meeting, kjer so sodelovali tudi Poljaki s 6 letali in 1 jedrilico. Ljubljana se je pozivu odzvala z dvema letalom in 4 delegati.

Na Ljubljanskem aerodromu je zelo živahno. Ljubljanske in izvenljubljanske srednje, meščanske in osnovne šole pridno delajo izlete na letališče. V maju je bilo 9 šol s skupno 1.300 gojenci in 34 profesorji in učitelji na letališču, kjer so poleg predavanja o letalstvu imeli priliko gledati letala v zraku, mnogi pa so tudi leteli.

»AEROPUT«, naše domače društvo za zračni promet, je nabavilo v Ameriki dvoje najmodernejših letal tipe LOKID »ELEKTRA«. Vsako tako letalo ima mesta za 3 člane posadke in 10 potnikov. Grajeno je iz kovine. Potna brzina s katero letalo leti, je 260 km na uro. Poleg teh dveh letal je kupilo društvo tudi še dvoje francoskih letal tipe »COUDRON«.

Iz ostalih krajev in držav. Čujemo, da namerava dvoje zrakoplovnih družb iz Amerike vzdrževati reden zračni promet med Ameriko in Evropo. Baje se bo ta promet vršil s Zeppelinom in sicer potom društva »ZEPPELIN TRANSPORT CO.« in z neko novo tipom metalnega vodljivega zrakoplova potom »ALL AMERICAN AIRWAYS«.

SMIRNOV, pilot holandskega društva za zračni promet K. L. M., je preletel doslej 3 milijone zračnih kilometrov. Smirnov je Rus, ki je letel že med vojno.

Poljska ima svoje zračne zveze sijajno organizirane. Društvo L. O. T. eksploatira linije Varšava—Tel Aviv preko Bukarešte, iz Varšave pa ima vezo tudi s Helingsdorfom. Pot Helingsdorf—Tel Aviv je dolga 3.500 km. Letala jo prelete v 36 urah s povprečno brzino 100 km na uro, pri čemer računamo tudi čas vseh postankov.

Švedsko zrakoplovno društvo je naročilo zopet nove ameriške letalske stroje tipe Douglas D. C. 3., s katerimi hoče vzdrževati linijo v Anglijo na letališče Krojdon. Prejšnje leto je isto društvo s svojimi letali prepeljalo 150.000 potnikov, t. j. ca 18 odstotkov več, kot prejšnja leta. Vsega ima društvo 14 potniških letal.

Madjarski pilot Almaš je preletel z jedrilico Piramide in to 1. aprila t. l. Baje je to prvi let izvršen z jedrilico preko Piramid. Jedrilica je bila dvignjena z motornim letalom iz letališča Almaza.

Pred kratkim je bila novo ustanovljena zračna potniška zveza med Benetkami in Prago, ki gre preko Trsta in Celovca.

Arnu in radiotelegrafist Bofon, francoska letalca, sta s Coudronom — sportnim letalom z dvema motorjema po 220 K. s. preletela pot Pariz—Alžir—Pariz v 9 urah in 40 minutah.

Australski letalec Brodhen je potolkel rekordni polet med Avstralijo in Anglijo s svojim poletom na progi Port Darwin—London v 6 dneh, 10 urah in 55 minutah.

Profesor Picard in Cosins sta nameravala dan pred otvoritvijo Briseljskega letalskega salona poleteti v zrak z balonom, napolnjenim s toplim zrakom. Med tem pa se je balon užgal še pred odletom in zgorel. Cloveških žrtev ni bilo.

Podpisana je bolgarsko-rumunska konvencija, glasom katere bodo rumunski aeroplani društva za zračni promet lahko leteli na liniji Bukarešt—Sofija—Solun. Na tej liniji lete tudi letala Poljskega društva »LOT«.

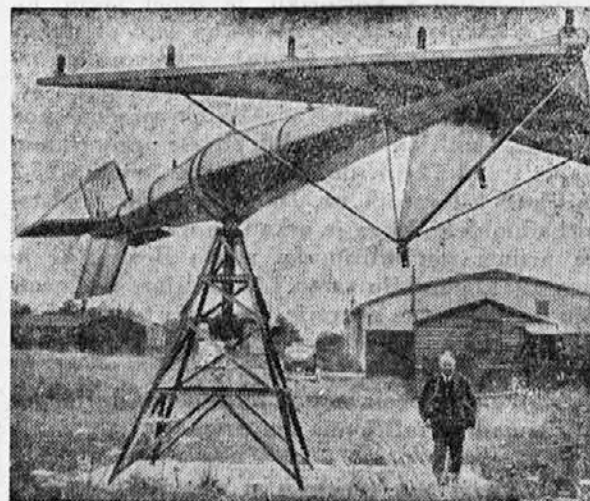
Pred kratkim so bili končani poizkusni poleti novega angleškega 4 motornega letala, ki ga

bodo postavili na progo preko Severnega atlantika. Letalo je tipe D. H. 91 »ALBATROS« in je opremljeno z znanimi Gipsy motorji. Brzina tega novega orjaka bo 400 km na uro.

Na Japonskem se je letalska industrija neobičajno jako razvila. V okolici Tokija grade povsem moderno veliko tovarno za letala. Isto velja za Mančuk. Dosedanji dve tovarni bosta razširili svoje delo tudi na konstrukcije in izdelovanje avijonskih motorjev.

V Nemčiji je tekom leta 1936. bilo otvorjenih 6 novih civilnih pilotskih šol.

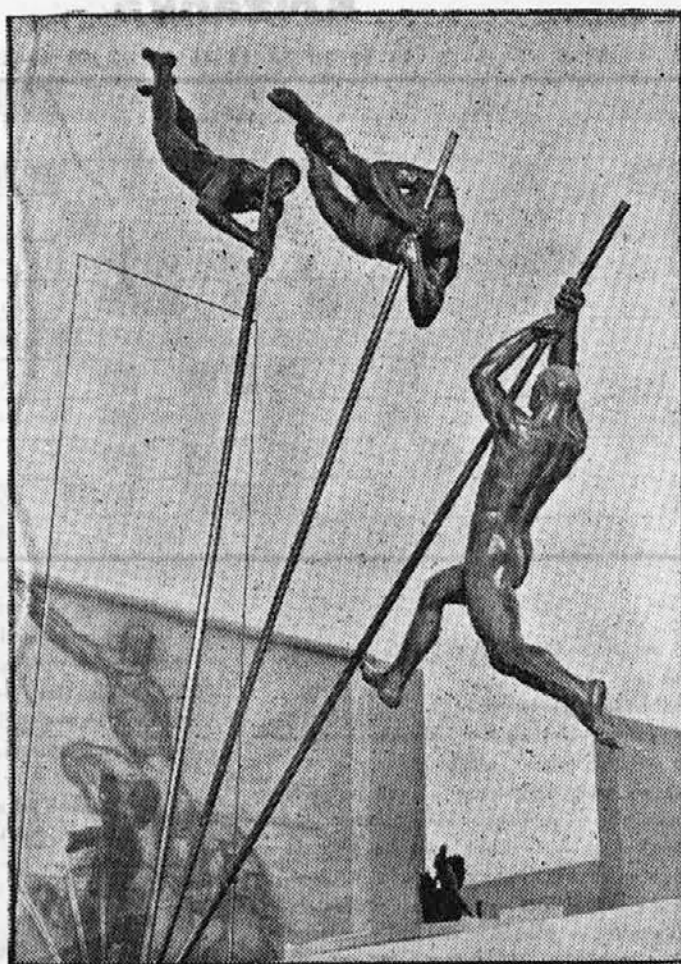
V Leipzigu je bila zgrajena pred kratkim nova moderna zgradba, ki služi na letališču za zračni kolodvor. Dolžina zgradbe je 90 m, širina 29 m.

Nočni kazalec smeri vetra,

ki ga je izdelal angleški inženjer Martin, kaže s svojimi rdečimi lučmi letalcem smer vetra celo v višini 2000 m.

ŠPORT

Faze skoka
v višino s palico

ŠPORT NI SIROV

Često govoričijo, nasprotniki športa, da je sirov. Kakršnakoli nesrečna poškodba je za te »poznavalce športa« nedvomen dokaz njihove trditve. Da bi lahko še nadalje navijali lajno s pesmijo: »Šport je sirov«, navajajo zlome kosti pri amerškem rugbyju, zlom nosnega gredla pri boksu, poškodbe nog pri hokeju ter nogometu itd.

Kakor lahko kdo dobi pri smučanju miniskus ali pretres možganov, prav tako lahko nekdo stopi na bananin olupek ali pa pade pri poledici in dobi iste ali še hujše poškodbe. To je povsem osebna nesreča, za katero šport ni odgovoren.

Šport pa ne vzgaja le telesa, ampak tudi duha. Tovarištvo, pomoč v nesreči in viteštvo v borbi, to niso le dogme, ampak dejstva, brez katerih ne more napredovati pravi športnik in na katerih so zgrajena pravila vseh športov.

Povsod pa so tudi izjeme. Pomislimo le na nogomet, ko se bliža prvenstvo h koncu. Vsakemu fanatiku gre za biti ali ne biti. Ko stoji za barijero, pozabi na športne ideale in na njih notranjo vrednost. V borbi vidi le svoj klub in le njegove dobre strani. Pri vsaki odločitvi skuša z ognjevitimi vzkliki vnesti v igro oster ton. Tekma je zanj živčno dražilo. Če se kdo od igralcev ne more več brzdati in pričinja razne akcije, ki jih športna pravila prepovedujejo, je zato kaznovan. Ob taki priliki se oglasi ta tretji,

ki skuša sodnikovo odločbo prikazati kot krivično in z raznimi vzkliki razburiti igralce in gledalce.

To je popolnoma precizirana taktika, da se odvrne od športa mladino, katerih športni duh še ni prišel popolnoma v kri in meso. Zato streme takšni ljudje, da se duhovi čim bolj razburijo in da stopnjujejo borbo do divjaštva. Pogosto sliši na koncu kake lepe, a ne sirove tekme vzklike denar nazaj itd. Baš med gledalci najdemo »športnike«, ki jim je senzacija vse in častna borba nič.

Ko često doživiš pri boksarskem matchu živžgalni koncert, ki ga je pričel eden in so ga ostali povzeli, ker so se varali v svojem borcu. Nikoli masa ne pomisli, da sede pri ringu trije izvedenci, ki poznajo pravila do zadnje črke in ki razsojajo popolnoma nepristransko. Razumljivo je, da ne more navaden gledalec pri deset-rundnem boju obdržati v glavi vseh dogodkov borbe, zlasti ker je prevzet od zadnjih rund. Zato pa je nujno, da sodniku *zaupamo* in sprejmemo njegovo razsodbo kot pravično (morda bi poizkusili večni kričači sami zase razsojati vsako rundo posebej!).

Dve poti sta, po katerih se lahko ognemo temu zlu. Prva je, da odgojimo športnika tako, da ne bo pri nobeni borbi izgubil živcev, ampak bo obdržal sportno zavest in čustvo. Druga pa je, da tako vzgojimo tudi gledalce.

Državni prvak v table-tenisu je postal ŽSK Hermes iz Ljubljane v postavi: Marinko — Kosmina — Djinovski. Državni prvak v singlu je postal Marinko (Hermes), ki je sedaj državni prvak že drugič.

V prvi rundi srednjeevropskega čupa se bo srečal Gradjanski z zmagovalcem italijanske lige. Prva tekma bo v Italiji in jo bo sodil Ivancsics. Revanža bo v Zagrebu in jo bo sodil Beranek (Avstrija).

Češki državni prvak v nogometu je postala Slavia, ki je dosegla 38 točk, sledi ji Sparta (31 točk) in končno SK Prostejov (29 točk)

V zvezi s svetovno razstavo v Parizu se vrši tudi nogometni turnir. Na tem turnirju je dosegla praška Slavia pomembno zmago nad močnim madžarskim klubom Phöbus 2:1 (1:1).

Avstralija je v Davis cup tekmah dosegla velik neuspeh. Amerika jo je premagala s 3:0. Match še ni končan, vendar je usoda Avstralcev zapečaten.

Američan Sefton ima, kot izgleda, monopol za postavljanje rekordov v skokih ob palici. Ni dolgo tega, kar je popravil Varoffov rekord (4.45) na 4.48, sedaj pa je postavil novega s skokom 4.54.

Zgledu Machate je sledila tudi slavna 19 letna svetovna rekorderka, Nizozemka Willie den Ouden, ki se je odločila za nekega rotterdamskega trgovca. Izjavila pa je, da bo še startala v stafetah, če bo potreba. Za slovo se bo pomerila 18. maja s svojima konkurentinjama in naslednicama Rie Mastenbroek in Ranghildo Hveger v svojih specialnih disciplinah 100 in 200 m prosto.

Nov svetovni rekord v skoku ob palici je postavil v Los Angelesu Američan Sefton s skokom 4,48 in tako izboljšal rekord svojega rojaka Varoffa (4,45).

V Amsterdamu je izboljšala Nizozemka Jopie Walberg rekord sedaj poročene Machate na 200 m prsno. Plavala je 3:00:4.

Nov svetovni rekord je postavil italijanski tekač Lanzis, član kluba »Propatria«. 600 m je pretekel v času 1:17:6½. Dosedanji rekord je držal Eastman od avgusta 1934 (Stockholm) s časom 1:18:4.

Mednarodna drsalna zveza je izdala listo svetovnih prvakov v hitrostnem drsanju za leto 1937.:

500 m	Michael Staksrud (Norveška)	44:3
1500 m	> > >	2:19:7
10.000 m	> > >	17:34:5
D a m e :		
500 m	Laila Schou-Nielsen (Norveška)	46:4
1000 m	> > >	1:38:8
3000 m	> > >	4:55:2
5000 m	> > >	9:28:3

Učiteljska tiskarna v Ljubljani

p r i p o r o č a

svojo knjigarno v Ljubljani in podružnico v Mariboru

Šah

Vsak narod in tudi vsak koristen pokret rabi za daljši obstoj in napredek svoj naraščaj, ki ga je treba oblikovati, vzgajati in usmerjati.

Šahovski naraščaj je do najnovejšega časa izhajal skoro izključno iz srednješkolskih vrst. To je popolnoma razumljivo, saj je šahovska igra razširjena predvsem v večjih središčih, kjer so tudi takšni šolski zavodi. Značilno je tudi, da si pridobi šah svoje vnete privrženke, da ne vpoštevamo redkih izjem, samo med mladino, ki mu ostane običajno še dolgo v zrelih letih zvesta. V starejših letih pokaže malokdo veselje, da bi se ga naučil, pač pa se mu ob priliki rado zopet vzbudi nekdanje mladeniško zanimanje. Šah ima res čudovito moč, s katero priklene svoje oboževalce in tudi žrtve. V pametnih mejah izvajan pa je izvrstno in koristno razvedrilo, šport ali umetnost, kakor ga pač kdo sprejme in goji. Sedaj postaja šah bolj in bolj ljudska igra ter si utira pot v vedno širše plasti. S tem dobiva vedno večji vzgojni in socialni pomen, ko je bil v prejšnjem stoletju le zabava višjih krogov.

Kot smo že poročali, goje šah v nekaterih državah že sistematično v šolah. Tudi v Jugoslaviji smo toliko napredovali, da ga je prosvetno ministrstvo vzelo pod svojo zaščito. V Beogradu in Zagrebu prirejajo zadnji dve leti redna srednješkolska tekmovanja. Če gledamo pri nas, so vzgajale šahovsko omladino predvsem šahovske sekcije kulturnih srednješkolskih društev. Od leta 1922. do nekako 1932. so pomenila v tem smislu pravo zlato dobo. Društveni in zavodski turnirji ter tekme so bili nekaj vsakdanjega, toda na zelo visoki stopnji. Od tod so prihajali že precej pripravljeni šahisti v naše vodilne šahovske klube, kjer so se nato še dalje izoblikovali ter tvorijo sedaj kader najboljših šahistov. Tisti lepi časi, polni stremljenja in borbe ter podvigov so vsem udeležencem v nepozabnem spominu.

Tako je bilo n. pr. v Celju in Mariboru, prav posebno pa še v Ljubljani, kjer je slavni Preporod likal šahovsko mladež in jo nato pošiljal ljubljanskemu šahovskemu klubu v »univerzitetno« izobrazbo. Redek je naš (večji ali manjši) šahovski »kanon«, ki ne bi bil saj nekoliko okusil te dvojne blagodejne in uspešne vzgoje in ne bi bil nanjo ponosen.

Poznejši letniki srednješolcev so bili v tem precej prikrajšani, ker niso imeli prilike za skupno organizirano šahovsko življenje. Zato je tudi dotok mlajših v klubih precej padel. Čeprav so na to že precej mislili, vendar vse kaže, da je zdaj pri nas vendarle led prebit in se bo dalo jeseni izvesti prva redna in splošna srednješkolska tekmovanja. Lep in koristen vzgled so dali svojim uspehim turnirjem dijaki I. državne realne gimnazije v Ljubljani. Ako bo Slovenska šahovska zveza izpeljala tekme v pravem času na koristen način, bodo gotovo deležne vse podpore pri ostalih ravnateljstvih in zainteresiranih profesorjih. Dijaki šahisti! Ako boste v počitnicah kedaj preveč prosti, ne pozabite na duševno delo. Pri tem lahko žrtvujete nekoliko tudi šahovski pripravi za jesenske borbe.

V šahovsko areno vedno bolj udara mladina. Po vsem svetu. Izzvala je novo vrvenje, uvedla nov način igranja in že sega po najvišjih časteh. Ne bo dolgo, ko bo tudi šahovski prestol padel. Flohr, Fine, Reshevski, Pirc, Mikenas, Frydman, Engls, Kashdan, Lilienthal, Botvinnik s svojimi številnimi ruskimi tovariši, Foltys, Eliskases, Szabo, Najdorf, Keres itd. so imena, ki vse pogosteje o njih slišimo in čitamo. Kdo bo ostal med prvimi, kdo bo prvi? Bližnja bodočnost bo pokazala in v marsičem že letošnji številni turnirji. V jeseni bo lepa prilika, da te rezultate pregledamo in ocenimo. Do tedaj navdijte!

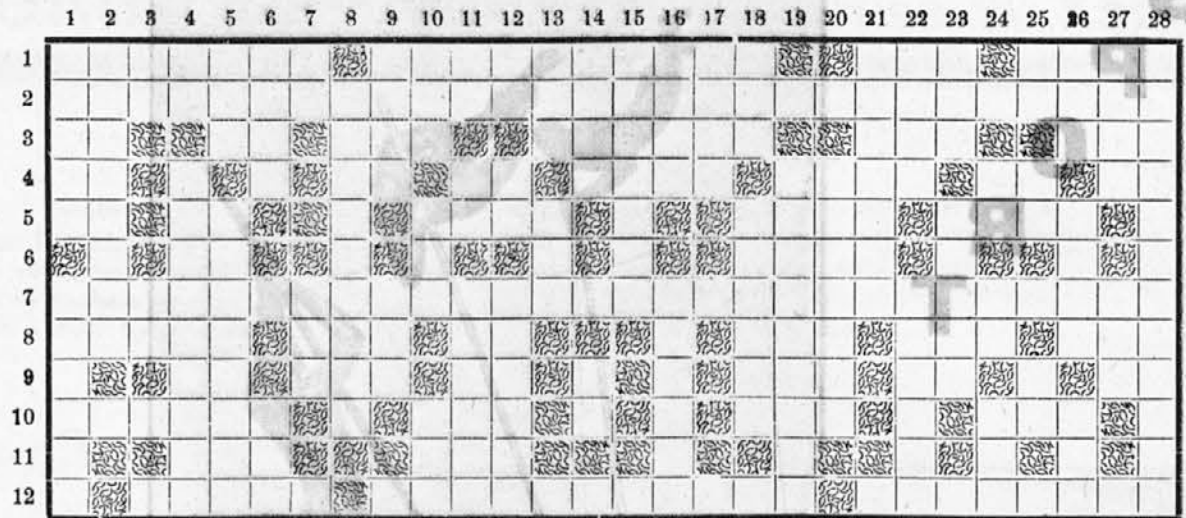
A. P.

Rešitev problema

iz prejšnje številke

1. Dd 5, Kg 1. 2. Tg 7 +
- Ke 1. 2. Te 7 +
- Tg 1. 2. De 4
- Th 2. 2. Dd 1 +
- h 2. 2. Dd 3.

Križanka

Vodoravno:

1. Okoliš — mesto v Braziliji — vrsta pesnitve — severnjaško ime.
2. Poziv mladim Jugoslovenom.
3. Prešernov veznik — medmet — konica — mongolsko pleme — del soda — glasbeni izraz.
4. Grška črka — znak začudenja — samoglasnik — francoski spolnik — nemški osebni zaimsek — grofija na Angleškem — veznik in reka v Švici — zlato (fran.) — nemški spolnik (fon).
5. Lat. predlog — ital. nota — znak začudenja — del blaga — soglasnik — planet — del ladje — predlog.
6. Soglasnik — kratica za svojeročno — soglasnik — trije samoglasniki — plevel — s »t« pomeni kardinalno točko celine — kot 4. drugo vodoravno — soglasnik.
7. Poziv uredništva »Naše volje«.
8. Slavnostno oblačilo — če (nem. fon.) — španski spolnik — soglasnik — oseba iz podlistka »Naše volje« — zakon (fran.) — del cerkve.
9. Predlog — vol (srbhv.) — moli (lat.) — reka v Italiji — soglasnik — soglasnik — pesnitve — Prešernov veznik — soglasnik — kratica za moško ime.
10. Lihoprsti kopitar (skl.) — veznik (srbhv.) — vulkan v Italiji (skl.) — soglasnik — samoglasnik — urin — goltnik — del strehe — soglasnik.
11. Soglasnik — proga — soha — kakor 11. prvo vodoravno — do konca še štirje soglasniki in en samoglasnik.
12. Soglasnik — sosed — evropski blok držav — otok pri Sirakuzi, obenem tudi del mesta.

Navpično:

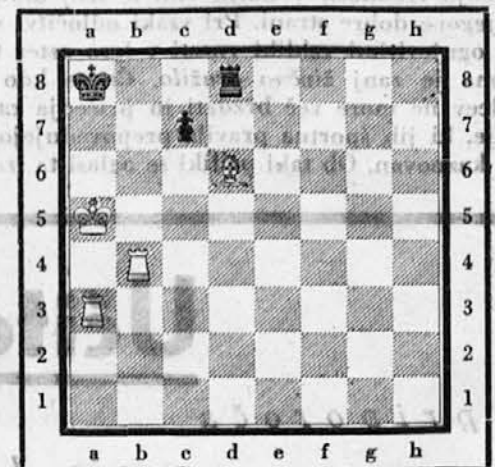
1. Omaka — sladkovodna riba.
2. Postaja — prva črka abecede.
3. Predlog — kratica za kemični element. — 17. črka abecede — soglasnik.
4. Kitajska dolžinska mera — odložite!
5. Pojdite (lat.) — skladba.
6. Zapitek — soglasnik — del dneva.
7. Začetek staroslovanske abecede — moško ime — šumnik.
8. Brezplačni zdravniki (srbhv., množina).
9. Poljski pridelek — glavni števnik — soglasnik.
10. Je (lat.) — orožje — žensko ime.
11. Kardinalna točka celine — nemški zaimsek — plazilec.
12. Nikalnica — egiptovsko božanstvo — madžarsko-žensko ime.
13. Uradna listina — vprašalnica — samoglasnik.
14. Poltema — samoglasnik — kratice glasila jugoslovenske mladine — soglasnik.
15. Čolnič (franc.) — soglasnik.
16. Poljski konjenik — žensko ime.
17. KJRT — dva soglasnika.
18. Da (franc.) — svetopisemska oseba — soglasnik.
19. Veznik (srbhv.) — ozvezdje.
20. Soglasnik — prednjeazijska visoka planota in nedoločni števnik.
21. Oblika glagola oddati — predlog.
22. Gospa (šp.) — popevka.
23. Ljubim (lat.) — ameriška mešana rasa, ki slovijo po svoji lepoti — soglasnik.
24. Predlog — zlato (franc.) — osebni zaimsek — dragocen sok.
25. OV — grška črka — predlog — kazalni zaimsek — soglasnik.
26. Reka v Jugoslaviji — zver — predlog.
27. Negativni pol (2. sklon množine) — plakanje — soglasnik.
28. Malomesčanstvo.

Damski gambit

Ing. Z. Weiss — A. Preinfeld (klubski turnir LŠK 10. II. 1937). 1. d 4, d 5. 2. e 4, e 6. 3. Sf 3, Sf 6. 4. Se 3, de 4. 5. a 4, Lf 5. 6. e 3, e 6. 7. Lxc 4, Lb 4. 8. 0 — 0, 0 — 0. 9. De 2, Lg 4. 10. Td 1, Sbd 7. 11. e 4, De 7. 12. Lg 5 (tudi e 5, Sd 5 ne dela črnemu težav), e 5. 13. d 5, a 5 (da prepreči a 4 — a 5 — a 6). 14. Lb 3, Tad 8. 15. de 6, bc 6. 16. Sa 2, Ld 6. 17. Tac 1? (potrebno je bilo vrniti se s skakačem na c 3, da bi zavaroval kmeta a 4 in bi se lovec po Sc 5 mogel umakniti na c 4 in nadzirati polje e 6; sedaj črni zavzame središče in otvori napad na oslabiljeno kraljevo krilo), Sc 5. 18. Lc 2, Se 6! 19. Ld 2 (tudi 19. Le 3 nič ne pomaga; sledi vseeno Sd 4!) 20. Ld 4: ed 4. 21. Ld 3 (Txd 4? Lh 2 +), c 5 s Sd 7 — e 5, Sd 4, 20. Dd 3 (ali De 3), Lxf 3. 21. gf 3, De 6! 22. Lb 1, Dh 3. 23. Tc 3, Lb 4. 24. Tdc 1 (f 4 ne gro radi Dg 4 +), Lxe 3. 25. Txc 3, Se 6 beli se vda, ker na De 2 sledi Txd 2 in Sf 4.

Problem

Dr. Zepler

Beli vleče in matira v dveh potezah.